T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SURUÇ (ŞANLIURFA) AKTARLARINDA VE BAZI KÖYLERİNDE ETNOBOTANİK BİR ARAŞTIRMA

Serhan YALÇIN

BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2021

Prof. Dr. Hasan AKAN ve Doç. Dr. Uğur ÇAKILCIOĞLU danışmanlığında, Serhan YALÇIN'nın hazırladığı "Suruç (Şanlıurfa) Aktarları ve Bazı Köylerinde Etnobotanik Bir Araştırma" konulu bu çalışma 12/01/2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Prof. Dr. Hasan AKAN

Üye: Prof. Dr. Fatih SATIL

Üye: Prof. Dr. A. Cenap CEVHERİ

Bu Tezin Biyoloji Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

Doç.Dr. İsmail HİLALİ
Enstitü Müdürü

Bu Çalışma HÜBAK tarafından desteklenmiştir.
Proje No: 19110

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET i
ABSRACT ii
TEŞEKKÜR iii
ŞEKİLLER DİZİNİ iv
ÇİZELGELER DİZİNİ v
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ vi
1. GİRİŞ 1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 4
3. MATERYAL ve YÖNTEM 9
3.1. Araştırma Alanının Genel Özellikleri 11
3.2. Suruç ilçesinde Tarımsal faaliyetler 11
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA 13
4.1. Araştırma Bulguları 13
4.2. Tartışma 60
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER 62
5.1. Sonuçlar 62
5.2. Öneriler 68
ÖZGEÇMİŞ 70
KAYNAKÇA 71
EKLER 76

ÖZET

Yüksek Lisan Tezi

SURUÇ (ŞANLIURFA) AKTARLARI VE BAZI KÖYLERİNDE ETNOBOTANİK BİR ARAŞTIRMA

Serhan YALÇIN

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Biyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hasan AKAN
Yıl: 2021, Sayfa:94

Bu çalışma, 2019-2020 yılları arasında yapılmış olup, Şanlıurfa'nın Suruç ilçesindeki aktarlar ile bazı köylerindeki etnobotanik çalışmaları kapsamaktadır. Beş farklı aktar ve köylerde 50 kaynak kişi ile yapılan görüşmeler sonucu 58 familya ve 122 cinse ait 141 takson tespit edilmiş, 54 terkibin de muhteviyatı, üretici firmaları ve kullanım amaçları belirlenmiştir. Yaptığımız çalışmada en fazla takson içeren büyük familyalar sırasıyla; Lamiaceae (16), Asteraceae (12), Fabaceae (11), Apiaceae (9) ve Malvaceae (9)'dır. En fazla cins takson içeren cinsler *Euphorbia* (3), *Astragalus* (3), *Salvia* (3), *Mentha* (3) ve *Hibiscus* (2)'dir. Kaynak kişilerin yaş dağılımında 25-35 arası en fazla olup, %30'dur. Tespit edilen bitkilerin bilimsel ve yöresel isimlerine yer verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Aktar, Fitoterapi, Suruç, Şifalı Bitkiler

ABSRACT

MSc Thesis

AN ETHNOBOTANICAL RESEARCH IN SOME VILLAGES AND HERBALISTS OF SURUÇ (ŞANLIURFA)

SERHAN YALÇIN

Harran University
Graduate School of Natural andAppliedSciences
Department of Biology

Supervisor: Prof. Dr. Hasan AKAN
Year:2021, Page:94

This study was conducted between the years of 2019-2020 and covers ethnobotanical studies in herbalists and some villages in Suruç district of Şanlıurfa. As a result of interviews with 50 source people in five different herbalists and villages, 141 taxa belonging to 58 families and 122 genera were determined, and the content, producer companies and usage purposes of 54 compounds were determined. In our study, large families containing the most taxa are respectively; Lamiaceae (16), Asteraceae (12), Fabaceae (11), Apiaceae (9) and Malvaceae (9). The genera containing the most genus taxa are Euphorbia (3), Astragalus (3), Salvia (3), Mentha (3) and Hibiscus (2). In the age distribution of the resource persons, the age distribution between 25-35 is the highest and it is 30%. Scientific and local names of the plants identified are included.

KEY WORDS: Aktar, Phytotherapy, Suruç, Medicinal Plants

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım esnasında bana yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. Hasan AKAN'a, tez yazımında desteklerini esirgemeyen Ömer Aksu, Mehmet Yamaç ve Cahit Çeçen'e, bilgilerine başvurduğum Suruç'taki aktarlara ve maddi destek sağlayan HÜBAK'a (Proje No 19110) teşekkür ederim.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 3.1. Çalışma alanının haritası 12
Şekil 5.1. En fazla takson içeren familyalar 62
Şekil 5.2. En fazla takson içeren cinsler 63
Şekil 5.3. Kaynak kişilerin yaş ortalamasını gösteren grafik 63
Şekil 5.4. Kaynak kişilerin eğitim durumları 64
Şekil 5.5. Kaynak kişilerin meslek durumları 64
Şekil 5.6. Bitkilerin kullanım amaçlarını gösteren grafik 68

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 3.1. Etnobotanik çalışması yapılan mahaller, kaynak kişilerin yaşı ve eğitim durumları .. 10
Çizelge 4.1. Terkipler ve diğer ürünler 58
Çizelge 4.2.Araştırmamızın diğer çalışmalarla karşılaştırılması..... 61
Çizelge 5.1. Bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım amaçları..... 65

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

ark.	Arkadaşları
^0C	Santigrat
GAP	Güneydoğu Anadolu projesi
gr	gram
SY	Serhan yalçın
Km	Kilometre
M	Metre
MHRA	Medicineandhealthregulatoryagency (Tıp ve sağlık düzenleme kurumu)
M.Ö	Milattan önce
MRA	Medicineregulatoryagency (ilaç düzenleme kurulu)
m^2	Metrekare
WHO	Dünya sağlık örgütü
vb.	ve benzeri
%	Yüzde

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı Suruç Aktarlarında ve Bazı Köylerinde Etnobotanik Bir Çalışmanın tespit edilmesidir.

Fitoterapi 'de kullanılan bitkilere şifalı veya tıbbi bitkiler adı verilmektedir. Tıbbi bitkilerden yararlanarak hastalıkları tedavi etme alışkanlıkları günümüzde "alternatif tıp", "geleneksel tıp" ya da "tamamlayıcı tıp" adı altında giderek artmaktadır (Ersöz, 2012; Kırıcı, 2015; Çubukçu et al., 2002). Bu amaçla yararlanılan tıbbi bitki türünün 70.000 kadar olduğu tahmin edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 21.000 bitki türü, ilaç hazırlamak için uygun bulunmuştur (Başaran, 2012).Baytop, "Türkiye'de Bitkilerle Tedavi" adlı kitabında, ülkemizde doğal olarak yetişen tıbbi bitki türlerinin 600 kadar olduğu belirlenmiştir (Baytop, 1984, 1999).

İnsan-bitki ilişkisi ilk çağlara kadar dayanmaktadır. Daha sonra İslam uygarlığı döneminde Ebu Reyhan'ın yazdığı şifalı bitkiler ile alakalı kitapları ve İbn-i Sinan'ın Tıp Kanunu isimli kitaplara imza atmışlardır (Lewin, 2000; Heinrich ve ark., 2004; Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Günümüzde bitkisel tedaviye büyük bir ilgi vardır. Ülkemizde tıbbibitkilerle ilgili bilgiler kuşaktan kuşağaaktarılarak gelmiştir (Yıldırımlı, 2004). Nitekim Amerika'da toplumun %60'ı bitkisel tedavi ürünü kullanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün insanların %80'inin doğal tedaviye inandığını açıklaması da bunun bir göstergesidir (Özata, 2009; Özbek, 2005).

Günümüzde modern tıbbın yanı sıra bazı hastalıklar için aktarlardan aldıkları bitkileri koruyucu ve tedavi edici olarak kullanmaktadır (Koçtürk vd., 2009). "Aktar" "akarir" kelimesinden gelmekte olup bitkisel drogların yanı sıra hayvansal ve madensel drogları da satan kişilere denilmektedir (Ünyazıcı, 2014; Ünyazıcı, 2014; Akbulut & Özkan, 2016).

Halk hekimliğinde önemli yerleri olan aktarlar artık sadece tıbbi bitkileri ve baharatları satan yerlere dönüşmüştür (Sargın vd., 2013). Deneyimli olan aktarların sayıları azalmıştır (Koçtürk vd., 2009). Ancak, bilinmelidir ki tıbbi bitkilerle tedavi baharatçılara emanet edilemeyecek kadar önemli bir konudur (Bulut ve ark., 2017).

Şanlıurfa gibi geleneklere ve örf adetlere bağlı bir halkın bulunduğu şehirde geçmişten gelen adetlere bağlı olarak bitkilerle tedavi oldukça had safhadadır. Bu da bu şehirde fitoterapi amaçlı satılan bitkilerin varlığının ne kadar zengin olduğunu göz önüne sermektedir. Aktarların sayısının fazla olması da bunun bir göstergesidir. Yerel halk çoğu zaman kocakarı ilaçlarından hatta bazen de aile büyüklerinden edinilen bilgilerden tıbbı amaçlı satılan bitkileri tercih etmektedir. Halkın buna olan rağbetlerinin bilinmesinden dolayı da Sağlık Bakanlığınca da tedbirler alınmış olup, eczanelerde daha sıkça tıbbi bitkilerin satışlarını teşvik etmektedir (Ersin ve Aksoy, 2004).

Etnobotanik kelimesinin kökü olan etno- insanların çalışılması, botanik de bitkilerin çalışılması ya da bitki bilimi anlamına gelir. Etnobotanik, geniş anlamda, farklı insan topluluklarındaki bitki-insan ilişkilerini ifade etmektedir. Etnobotanik terimi, ilk kez 1895 yılında, bir biyoloji profesörü olan John W. Harshberger tarafından kullanılmaya başlanmış olup, basitçe "bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı" olarak tanımlanmıştır (Ertuğ, 2014).

Etnobotanik araştırmalar deneme yanılma yoluyla ve uzunca bir süreçte, çağdan çağa aktarılarak günümüze kadar ulaşmış olan önemli bilgilerdir. Fakat teknolojinin gelişmesiyle ve şehir hayatına olan ilginin artmasıyla etnobotaniksel bilgilerin kaybolması sorunu gündeme gelmektedir. Gözleme ve geleneksel sözlü aktarıma dayanan bu mirasın köyden kente göçle doğadan kopuş ve kuşaklar arası iletişim eksikliği gibi nedenlerle genç nesillere aktarılamadan ve bilimsel olarak kaydedilmeden yok olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle bu bilgilerin düzenli bir şekilde yazılı hale getirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu zaruriyet, yaklaşık 4.000 endemik tür çeşidi bulunduran ülkemizin ekonomisi açısından da önemlilik arz etmektedir (Ertuğ, 2014).

Ülkemizin floristik yapısı incelenildiğinde sahip olduğu bitki zenginliğiyle dünyada önemli ülkeler arasında yer aldığını görülebilmektedir. Türkiye Bitkileri Listesi kitabındaki bilgiler (Güner ve ark., 2012) doğrultusunda Türkiye'de 167 familya, 1320 cins ve bu cinslere ait toplam 11707 takson bulunmaktadır. Bu taksonlardan 3649'u ülkemiz için endemiktir. Dünyada tıbbi değer taşıyan ortalama 20.000 bitkinin ise yaklaşık 600'ü ülkemizde yetişmektedir (Öztürk ve Özçelik, 1991).

Zengin floristik yapısı olan Türkiye etnobotanik çalışmalar için oldukça zengin bir araştırma ortamına sahiptir. Türkiye, zengin bitki kültürüne rağmen etnobotanik araştırmalar yönünden henüz yolun başındadır. Etnobotanik çalışmalar, yöre halkı ile bitkiler arasındaki ilişkiyi gelecekteki kuşaklara aktarması açısından önem taşımaktadır. Geleneksel kültür haline gelmiş olan etnobotanik bilgiler veya Anadolu bitki bilgeliğinin kaybolmaması için etnobotanik araştırmalara ihtiyaç vardır. Özellikle geleneksel halk ilacı üzerinden yapılacak bilimsel araştırmalar ile yeni ilaçların keşfedilmesi artacaktır (Kendir ve Güvenç, 2010).

Türkiye'deki etnobotanik çalışmalara bakıldığında Prof. Dr. Turhan Baytop'un "Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi" (Baytop, 1984) adlı eseri etnobotanik tarihçesi yönünden temel eserler arasında kabul edilmektedir. Daha sonra "Türkçe Bitki Adları Sözlüğü" (Baytop, 1994) isimli kitabı da yayımlamıştır. Ülkemizdeki etnobotanik araştırmalar 1990 yılından sonra ivme kazanmış, sempozyum ve kongrelerin sayısında artışlar gözlenmiş, uluslararası hakemli yayınların sayısı artmış, çok sayıda yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları yapılmıştır. Ancak, Türkiye, zengin bitki kültürüne rağmen etnobotanik araştırmalar yönünden henüz yolun başındadır. Etnobotanik çalışmalarla halkımızla bitkiler arasındaki ilişkiyi gelecekteki kuşaklara aktarması açısından önem taşımaktadır (Ertuğ, 2014).

Tezimizin başlıca amaçları kısaca şöyle özetlenebilir:

a) Suruç Aktarlarında ve Bazı Köylerinde Etnobotanik Bir Çalışmanın tespiti

b) Hangi hastalıkların tedavilerinde hangi bitkilerin tercih edildiği

c) Bazı köylerde etnobotanik bilgilerin tespit edilmesi

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Literatür taramaları sonucunda, etnobotanik ve Fitoterapi ile alakalı araştırmalardan bazıları şunlardır;

Ayanoğlu ve ark. (1999), "Hatay yöresinde halk arasında kullanılan bazı önemli tıbbi ve kokulu bitkilerin tespiti ve toplanması"çalışmasının sonucunda 44 farklı familyaya ait 80 tıbbi ve kokulu bitki türü tespit edilmiştir.

Kızıl ve Ertekin (2003), "Diyarbakır ve Çevresinde Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi Bitkiler" isimli çalışmada Diyarbakır ilindeki toplam 82 bitki türünden söz edilmiştir.

Malyer ve ark. (2004), "Tekirdağ ve Çevresindeki Aktarlarda Satılan Bazı Bitkiler ve Tıbbi Kullanım Özellikleri" adlı çalışmada Tekirdağ ve çevresindeki aktarlarda satılan 32 familyaya ait 40 türün kullanım alanları tespit edilmiştir.

Akan ve Aslan (2005), "Şanlıurfa İsotunun Tarihçesi ve Etnobotanik Özellikleri' adlı çalışmada Şanlıurfa'da ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kullanılan isotun yani *Capsicumannuum* L. bitkisinin kullanım amaçlarına ve tarihçesine yer vermiştir.

Akan ve ark. (2005), 'Şanlıurfa Semt Pazarlarında Satılan Doğal Bitkilerin Etnobotaniği' adlı çalışmada satılan bitkilerin yerel isimleri ve kullanım amaçları belirlenmiştir. Çalışma sonucuna göre bitkilerin gıda ve tıbbi amaçlı kullanım sayısı en fazla olduğu görülmektedir.

Saraçoğlu ve Ergun (2006), "Türkiye'de Satılan Bazı Bitkisel Zayıflama Çaylarının İçerikleri ve Bu Çayların Kullanımına Bağlı Ortaya Çıkabilecek İstenmeyen Etkiler." Adlıçalışmada. Türkiye'de satılmakta olan 13 ayrı marka zayıflama çayının bileşenleri incelenmiş ve literatür taraması yapılarak bu çayların

kullanımı sırasında ortaya çıkması muhtemel toksik etkiler ve risk faktörleri değerlendirilmiştir.

Balos ve Akan (2007), 'Zeytinbahçe ile Akarçay Arasında Kalan Bölgenin Florası ve Etnobotanik Özellikleri' adlı araştırmada 445 takson tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 190 tanesinin etnobotanik özelliğe sahip olduğu belirtilmiştir.

Gençay (2007) tarafından Şırnak'ın Cizre ilçesinde yapılan araştırmada 53 familyaya ait 171 bitki kullanımı belirlenmiştir. Bunlardan 99'u gıda, 44'ü tıbbi, 45'i yem amaçlı kullanılmaktadır.

Akan ve ark. (2008),"Arat Dağı ve Çevresinin (Birecik/Şanlıurfa) Etnobotanik Özelliklerinin belirlendiği çalışmada 299 takson tespit edilmiştir.

Çömlekçioğlu ve Karaman (2008), "Kahramanmaraş şehir merkezindeki aktarlarda bulunan tıbbi bitkiler" adlı çalışmada 178 adet tespit edilmiştir.

Yapıcı ve ark. (2009), tarafından Siirt'in Kurtalan ilçesinde yapılan Çalışmada 34 bitkinin yöresel adları ve kullanımları tespit edilmiştir.

Güldaş (2009) tarafından Adıyaman ilinde yapılan etnobotanik araştırmada 69 bitki tespit edilmiştir.

Deniz ve ark. (2010),"Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri" adlı çalışmada 36 familya ve 88 cinse ait 95 takson tespit edilmiştir.

Kendir ve Güvenç (2010), "Etnobotanik ve Türkiye'de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış" adlı çalışmada 1998–2008 yılları arasında yapılmış 91 etnobotanik çalışma değerlendirilmiştir.

Tulukcu ve Sağdıç (2011), "Konya'da aktarlarda satılan tıbbi bitkiler ve kullanılan kısımları"adlı çalışmada aktarlarda satılan tıbbi bitkilere yer verilmiştir.

Altay ve Karahan (2012), "Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma" adlı çalışmada 28 familyaya ait 43 taksondan 65 yöresel kullanım tespit edilmiştir.

Gelse (2012), tarafından Adıyaman merkez ve köylerinde yapılan çalışmada 43 familyaya ait 102 bitkinin etnobotanik açıdan kullanımları belirlenmiştir.

Polat ve ark. (2012'a)," Bingöl'deki aktarlarda satılan bitkiler" adlı çalışmada yerel pazarlar gezilerek yapılan araştırmalar sonucunda 32 satıldığı tespit edilmiştir.

Polat ve ark. (2012b), " Doğu Anadolu Bölgesinde etnobotanik çalışmaların değerlendirilmesi" adlı çalışmada 147 araştırma tespit edilmiştir.

Akan ve ark. (2013), tarafından yapılan 'Kalecik Dağı'nın Etnobotanik Özellikleri' adlı çalışmada 39 familyaya ait 140 cins ve 238 takson belirlenmiştir.

Aslan (2013) tarafından yapılan araştırmada Şanlıurfa ilinde tıbbi amaçlı kullanılan 41 bitkiye yer verilmiştir.

Selvi ve ark. (2013), "Kazdağlarından (Balıkesir-Edremit) Toplanan ve Çay Olarak Tüketilen Tıbbi ve Aromatik Bitkiler" isimli çalışmada 20 aktar ve 7 halk pazarı gezilmiştir.

Sargın ve ark. (2013), "Alaşehir (Manisa) yöresindeki aktarlarda satılan tıbbi bitkiler ve kullanım özellikleri" adlı 29 familyaya ait 52 takson belirlenmişlerdir.

Sıcak ve ark. (2013), "Köyceğiz yöresinde halk arasında yaygın olarak kullanılan bazı tıbbi ve aromatik bitkiler" adlı çalışmalarında çeşitli tıbbi amaç için kullanılan 21 bitki türü tespit etmişlerdir.

Korkmaz ve ark. (2014), "Kelkit (Gümüşhane) Aktarlarında Satılan Tıbbi Bitkiler" adlı çalışmada 48 familyaya ait 102 taksonun kullanıldığı tespit edilmiştir.

Dağlı (2015), tarafından 'Şanlıurfa Merkez İlçe ve Köylerinde Yapılan EtnobotanikÇalışma'da67 tür, 27 alttür, 17 varyete tespit edilmiştir.

Akan ve Bakır Sade (2015), "Adıyaman'ın Kâhta ilçesi ve Narince köyünde yapılan araştırma" sonucunda 51 familyaya ait 113 bitkinin etnobotanik açıdan kullnımları tespit edilmiştir.

Kökçü ve ark. (2015), "Çanakkale aktarlarında satılan bitkiler" adlı çalışmada 92 familyaya ait 244 cins ve 280 bitki taksonunun satıldığı tespit edilmiştir.

Altay ve ark. (2015), "Kırıkhan'da satılan tıbbi bitkiler" adlı çalışmada araştırma alanında aktarlarda 70 bitkinin satıldığı tespit edilmiştir.

Volkan ve ark. (2016), "Kumru (Ordu) Yöresinde Doğal Olarak Yetişen Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkiler." adlı çalışmada bölgede 54 tıbbi ve aromatik bitki tespit edilmiştir.

Furkan (2016), "Adıyaman ilinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özelikleri" isimli çalışmada 118 bitkinin tıbbi amaçlı satıldığı tespit edilmiştir.

Akan ve Ayaz (2016), "Gölpınar Şanlıurfa-Türkiye mesire yeri florası ve etrafındaki köylerin etnobotanik özellikleri" isimli çalışmada 54 bitkinin etnobotanik özellikleri ortaya konulmuştur.

Bulut ve ark. (2017), tarafından "Gaziantep'in Nizip ilçesinde yapılan etnobotanikçalışma"da toplam 27 bitkinin yöre halkı tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir.

Demirci Kayıran ve Kırıcı (2019), "Adana (Türkiye) Aktarlarında Tedavi Amacıyla Satılan Bitkisel Droglar" isimli çalışmada 142 tıbbi bitki türünün satışının yapıldığı belirlenmiştir.

Özdemir (2019). "Diyarbakır ili aktarlarında satılan bitkiler ve etnobotanik özellikleri" Yapılan bu araştırma alanındaki aktarların ve müşterilerinin yaklaşık 56 familyaya mensup 110 bitkiyi çeşitli amaçlarla kullanıldığı saptanmıştır.

Çiçek (2019), "Çermik İlçesi Ve Köylerinin (Diyarbakır) Etnobotanik Özellikleri" adlı araştırma sonucunda kullanılan 47 familyaya ait toplam 146 bitki taksonu (8'i endemik) ve bu bitkilere ait 229 yöresel kullanım şekli tespit edildi.

Olgun (2019), "Arıcak (Elazığ) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri" bu araştırma sonucunda kullanılan 51 familyaya ait toplam 138 bitki taksonu ve bu bitkilere ait 251 yöresel kullanım şekli tespit edildi.

Eksik (2020), "Mardin ili Artuklu, Ömerli ve yeşilli ilçelerinin bazı köylerinde etnobotanik çalışma'da 60 familyaya ait 156 cins ve 225 (168 tür, 34 alttür ve 23 varyete) takson tespit edilmiştir.

Aslan ve ark (2020) "Yaslıca beldesi ve Arıkök mahallesi (Şanlıurfa)'nin etnobotanik açıdan araştırılması" adlı çalışma alanından 42 familyaya ait 95 takson belirlenmiştir.

Ötnü ve Akan H (2020), Şanlıurfa'daki Eczanelerde ve Aktarlarda Fitoterapi Amaçlı Satılan Bitkiler" adlı çalışmada Şanlıurfa'da bulunan 48 eczane ve 13 aktar dükkânında araştırma yapılmış olup, 144 bitkinin fitoterapi amaçlı satıldığı tespit edilmiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu çalışma 2019-2020 yılları arasında Şanlıurfa'nın Suruç ilçesindeki aktarları ile bazı köylerdeki etnobotanik çalışmalar yapılmıştır. Beş aktar dükkânı ve şifalı bitkiler konusunda deneyimli olan ilçedeki bazı şifacı kişilerle de görüşmeler yapılmış olup toplamda 50 kaynak kişi ile görüşmeler sağlanmıştır. 54 terkibin içeriği, üretici firmaları, kullanım amaçları ve drogların bilimsel isimleri de tespit edilmiştir. Araştırma yapılan aktarlardaki bitki ve terkiplerin fotoğrafları da çekilmiştir.

Bu çalışmada Aybastı, Bahçe, Yalınca, Zeyrek ve Ziyaret mahallellerindeetnobotanik çalışma yapılmış ve 41 kaynak kişi ile görüşmeler sağlanmıştır. Kaynak kişiler ve bağlı odlukları mahalleler Çizelge 3.2'de verilmiştir.

Materyal olarak aktarlarda satılan bitki örnekleri satın alınmış araştırmacının numarası verilmiştir. Bitkilerin teşhisinde Türkiye Florası'ndan (Davis, 1965-1985; Davis vd. 1988; Türkiye Florası cilt 11 (Güner vd. 2000), Resimli Türkiye Florası 1 (Güner, 2014) ve Resimli Türkiye Florası 2 (Güner vd. 2018) adlı eserlerden yararlanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bitki örnekleri, Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Herbaryumu (HARRAN)'unda saklanmaktadır.

Her bitki için elde edilen bilgiler "Bilgi kayıt formları"na işlenmiştir. Bilgi kayıt formlarında kaynak kişilerin cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarına yer verilmiştir. Kaynak kişilere sorulan sorular arasında bitkinin yöresel ismi, hangi amaçla kullanıldığı, kullanılan kısmı ve kullanım şekli yer almaktadır.

Çalışmada yararlanılan kaynak kişiler ayrıntılı şekilde Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Etnobotanik çalışması yapılan mahaller, kaynak kişilerin yaşı ve eğitim durumları

No	Kaynak Kişi	Yaş	Mesken Adı	Meslek/öğrenim durumu	Kaynak No
1	İbrahim Yalçın	50	Merkez	Aktar/Lise	K1
2	M.Tayyip Yalçın	28	Merkez	Aktar/Lise	K2
3	Mehmet Yalçın	25	Merkez	Aktar/ÖnLisans	K3
4	Rıtvan Ateş	31	Merkez	Aktar/Ortaokul	K4
5	Ali Ateş	26	Merkez	Aktar/Lise	K5
6	Mehmet Şimşek	56	Merkez	Aktar/ÖnLisans	K6
7	Nuri Çankaya	60	Merkez	Aktar/ İlkokul	K7
8	Ali Çankaya	25	Merkez	Aktar/Üniversite	K8
9	Mehmet Güneş	55	Merkez	Aktar/İlkokul	K9
10	Mehmet Açıl	42	Aybastı	İmam/ önlisans	K10
11	Metin Akşimşek	50	Aybastı	Çiftçi/ilkokul	K11
12	Mustafa Akşimşek	60	Aybastı	Çiftçi/ilkokul	K12
13	Şükrü Akkaya	64	Aybastı	Çiftçi/Okumamış	K13
14	M.Emin Ülgen	50	Aybastı	İşçi/İlkokul	K14
15	Nihat Kargal	40	Aybastı	Çiftçi/Okumamış	K15
16	Âdem Akbalık	56	Aybastı	Çiftçi/İlkokul	K16
17	İ. Halil Akkuş	71	Aybastı	Emekli / öğretmen	K17
18	Ömer Aksu	32	Bahçe	Ziraat Mühendisi /Üniversite	K18
19	Recep Aksu	30	Bahçe	Diş Hekimi /Üniversites	K19
20	Osman Aksu	40	Bahçe	Öğretmen /Üniversite	K20
21	Celal Aksu	28	Bahçe	İşçi/Lise	K21
22	İsmail Aksu	70	Bahçe	Çiftçi/ilkokul	K22
23	Mehmet Aksu	75	Bahçe	Çiftçi/Okumamış	K23
24	İbrahim Aksu	37	Bahçe	İşçi/ortaokul	K24
25	Osman Aksu	28	Bahçe	Çiftçi/ilkokul	K25
26	Eyyüp Aksu	26	Bahçe	Öğrenci /Üniversite	K26
27	Ahmet Gülmüş	27	Bahçe	Çiftçi/lise	K27
28	Ahmet Yalçın	45	Bahçe	öğretmen/Üniversite	K28
29	Mehmet Aslan	40	Ziyaret	İmam/Üniversite	K29
30	Osman Birgül	35	Ziyaret	Ziraat mühendisi/Üniversite	K30
31	Davut Birgül	40	Ziyaret	Mühendis /Üniversite	K31
32	Sofi Abdullah Taş	65	Ziyaret	Çiftçi/ilkokul	K32
33	Ömer Çaklayan	60	Ziyaret	İşçi/ilkokul	K33
34	OsmamÇaklayan	40	Ziyaret	İşçi/ilkokul	K34
35	İbrahimÇaklayan	45	Ziyaret	İşçi/ilkokul	K35
36	Şemse Yalçın	65	Yalınca	Ev Hanımı/okumamış	K36
37	Vahide Koştu	63	Yalınca	Ev Hanımı/okumamış	K37
38	Fatma Yavuzer	70	Yalınca	Ev Hanımı /okumamış	K38
39	Fahri Yalçın	66	Yalınca	Çiftçi/ilkokul	K39
40	Mustafa Yalçın	70	Yalınca	Muhtar/İlkokul	K40
41	Mesut Laçin	35	Yalınca	Çiftçi/Okumamış	K41
42	Halil Laçin	40	Yalınca	Çiftçi/Okumamış	K42
43	Zahide Şahin	70	Yalınca	Ev hanımı/ okumamış	K43
44	Abdulkadir Öge	70	Zeyrek	Çiftçi/Okumamış	K44
45	Şükrü Öge	72	Zeyrek	Emekli/ilkokul	K45
46	Halil Öge	35	Zeyrek	Esnaf/ilkokul	K46
47	Mehmet Öge	30	Zeyrek	İşçi/Ortaokul	K47
48	Mehmet Öge	40	Zeyrek	İşçi/İlkokul	K48
49	Mustafa Öge	45	Zeyrek	Esnaf/ilkokul	K49
50	Sabri Öge	40	Zeyrek	Esnaf/ İlkokul	K50

Ek 1'de Araştırma alanındaki genel görüntüler ve belirlenen bazı bitkilerin fotoğrafları verilmiştir.

Aktarlardan ve mahallelerdeki etnobotanik çalışmalar sonucu elde edilen bitkileralfabetik sıraya göre Bulgular kısmında verilmiştir.

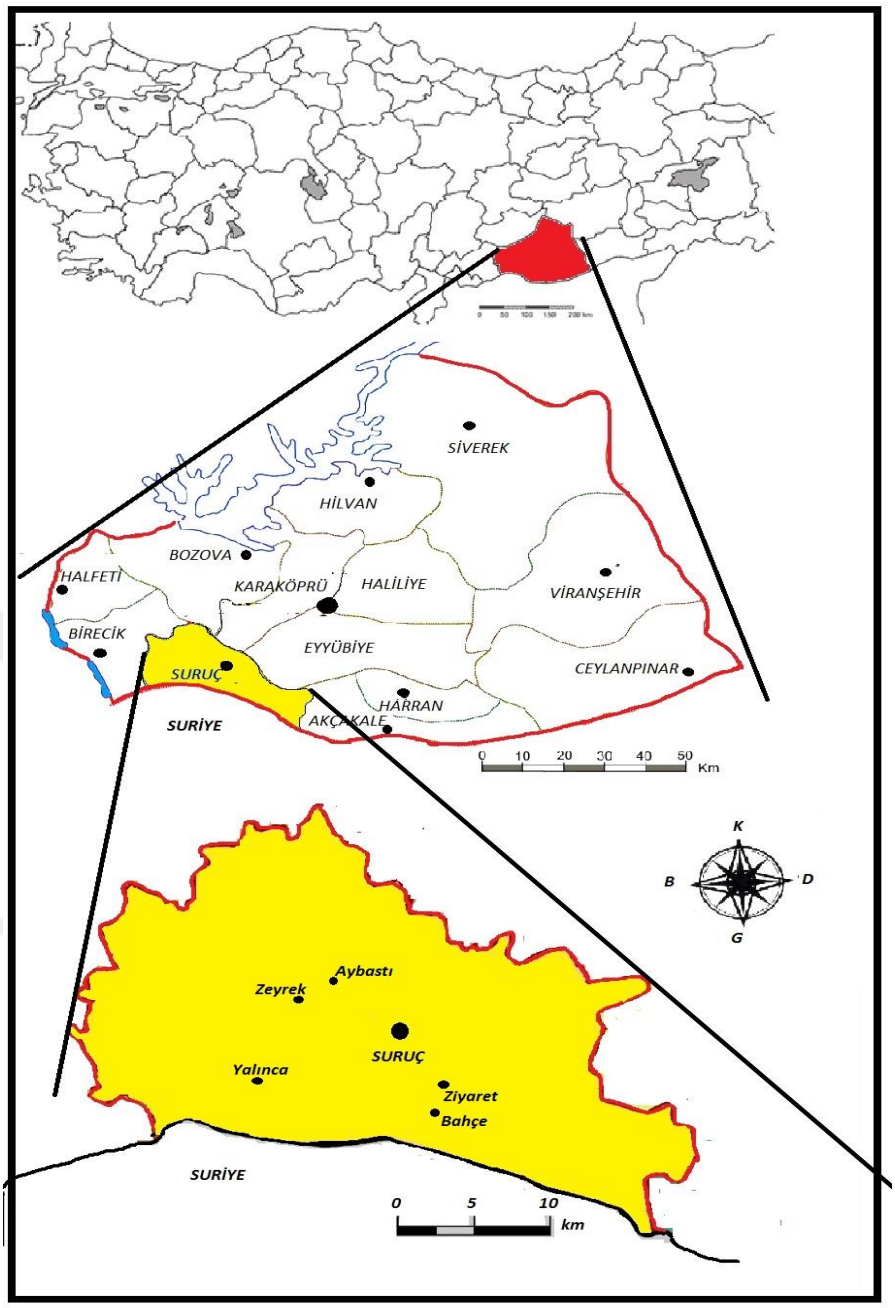
3.1. Araştırma Alanının Genel Özellikleri

Suruç ilçesi, Şanlıurfa ilinin 45 km Güneybatısındadır. İlçenin rakımı 500 metre civarındadır. Güvercik, Cudi ve Devres dağlan ile çevrili olup güneyinde Suriye bulunmakladır. Geçimi tarım ve hayvancılıktır. İlçe nüfusu 100.000civarındadır. "Yarı Kurak" iklim bölgesine girmektedir (Akman, 2011). Yıllık ortalama sıcaklık 18 °C, yıllık ortalama yağış miktarı ise 457 mm'dir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise nispeten ılık geçer. Temmuz ve Ağustos ayları bölgenin en sıcak dönemidir (http://urfafx.mekan360.com/iys_ilcelerimiz, erişim tarihi 16.12.2020).

Çalışma alanının haritası Şekil 1' de verilmiştir.

3.2. Suruç ilçesinde Tarımsal faaliyetler

İlçenin ölçümün yaklaşık % 90'ını tarım alanları oluşturmakta olup % 10'luk kısmını da orman, çayır, mera ve tarım dışı alanlar oluşturmaktadır. Suruç'ta buğday, arpa, mısır, pamuk ve baklagil gibi bazı bitkilerin kültürü yapılmaktadır. Az miktarda da Antepfıstığı, zeytin, susam, nohut ve erik yetiştirilmektedir. Antepfıstığı, zeytin, nar, sebze ve üzüm yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bölgede Suruç narı meşhur olup, adına festivaller düzenlenmektedir(Şahinalp, 2019).

Şekil 3.1. Çalışma alanının haritası

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Araştırma Bulguları

Bu çalışmanın verileri derleme bilgilerdir. Tüm hastalıklarınızda doktora danışmadan kullanmayınız.

Çalışmamızda hem aktarlarda tespit edilen hem de Suruç'un bazı yerleşim yerlerinde tespit edilen etnobotanik özelliği olan bitkiler verilmiştir.

AMARYLLIDACEAE

Bilimsel adı: **Sternbergia clusiana** (Ker Gawl.) Ker Gawl. ex Spreng.

Türkçe isim :Vargetgülü

Yerel isim :Sarı çiğdem, Vahvehe, vargetgülü, kışnergizi

Kullanım amacı : Süs bitkisi

Kullanılan kısım :Soğanı

Yöresel Kullanım : Mevsimlik çiçek olarak evlerde süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K15, K17, K18, K25

Örnek no : SY 1099

ANACARDIACEAE

Bilimsel adı: **Rhus coriaria** L**.**

Türkçe ismi: Sumak

Yöresel ismi: Sumak

Kullanılan kısımları : Meyvesi, yaprakları

Kullanım amaçları :İshal, mide rahatsızlıkları ve antiseptik amaçlı satılmaktadır. İştah açıcı ve zehirlenme vakalarında da kullanılmaktadır. Sabah ve akşam bir çay kaşığı kadar yoğurtla tüketilmektedir.

Kaynak kişi: K2, K3, K5

Örnek no: SY 1070

APIACEAE

Bilimsel adı: **Ammi visnaga** (L.) Lam.

Türkçe ismi : Diş otu

Yöresel ismi : Diş otu, Kürdan otu, Drankoz

Kullanılan kısım : Çiçek sapları

Kullanım amaçları :Kurutulmuş çiçek sapları kürdan olarak satılmaktadır. Çiğnendiği takdirde diş ağrılarına iyi geldiğine inanılmaktadır. Böbrek taşlarını düşürür. Çay gibi kaynatılıp içilmektedir.

Kaynak kişi : K1, K3, K4

Örnek no : SY 1018

Bilimsel adı: **Coriandrum sativum** L.

Türkçe ismi : Kişniş

Yöresel ismi : Kişniş, Kizber, Kezbere

Kullanılan kısımları : Tohum, Meyve

Kullanım amaçları : Mide salgılarını arttırıcı, kan dolaşımını hızlandırıcı ve hazmettirici amaçlar için satılmaktadır. Baharat amaçlı ve afrodizyak amaçlı kullanılır. Bal ile karıştırılıp günde bir tatlı kaşığı tüketilmektedir.

Kaynak kişi : K2, K4, K5

Örnek no : SY 1029

Bilimsel adı: **Cumium cyminum** L.

Türkçe ismi : Kimyon

Yöresel adı : Kimyon, Kemun

Kullanılan kısımları : Tohum ve meyve

Kullanım amaçları : Yüksek kolesterolü düşürücü, sindirim sistemini rahatlatıcı ve bronşiti tedavici amaçlar için satılmaktadır. Toz ve tohum şeklinde satılmaktadır. Tozu şekli baharat olarak yemeklerde kullanılmaktadır. Tohumundan çay demlenip içilmektedir.

Kaynak kişi : K1, K3, K10

Örnek no : SY 1035

Bilimsel adı: **Eryngium campastre** L.

Türkçe ismi :Kırsenet

Yöresel adı :Boğa dikeni

Kullanılan kısımları : toprak üstü kısmı

Kullanım amaçları : Balgam ve ödem söktürücü olarak kullanılmaktadır. Ayrıca böbrek taşlarını düşürmek amacıyla satışı da yapılmaktadır. Çok yaygın olmamakla birlikte afrodizyak etkisinden de faydalanılmaktadır.

Kaynak kişi :K4, K5, K11

Örnek no : SY 1045

Bilimsel adı: **Eryngium creticum** Lam.

Türkçe isim : Göz dikeni

Yerel isim : Çistok

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Gövde

Yöresel Kullanım : Gövdesi soyulduktan sonra çiğ olarak yenilir. Taban yaprakları salatalara katılmaktadır.

Kaynak kişi : K15, K18, K25

Örnek no : SY 1099

Bilimsel adı**: Ferula orientalis** L.

Türkçe ismi : Çakşır

Yöresel ismi :Kıngor

Kullanılan kısımları :Kök kabukları

Kullanım amaçları :Afrodizyak, iltihap kurutucu ve kısırlığı önleyici amaçlar için satılmaktadır. Kökü ezilip terkiplere katılmaktadır. Kökleri çay gibi kaynatılıp içilmektedir.

Kaynak kişi : K3, K5, K8

Örnek no : SY 1051

Bilimsel adı: **Foeniculum vulgare** Mill.

Türkçe ismi : Rezene

Yöresel ismi : Rezene, Boy

Kullanılan kısımları : Meyve ve tohum

Kullanım amaçları : Anne sütünü arttırıcı, bebeklerde bağırsak ve mide gazlarını önleyici ve sakinleştici amaçlar için satılmaktadır. Çay gibi içilmektedir.

Kaynak kişi : K1, K3, K5, K6, K8, K9

Örnek no : SY 1017

Bilimsel adı: **Malabaila secacul** (Mill.) Boiss. subsp. s**ecacul**

Türkçe isim : Davar otu

Yerel isim :Harık

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım :Tüm bitki

Yöresel Kullanım :Ispanak gibi haşlanır yenilir, ayrıca yaprakları salata yapımında kullanılır.

Kaynak kişi : K13, K16, K24

Örnek no : SY 1100

Bilimsel adı: **Pimpinella anisum** L.

Türkçe ismi : Anason

Yöresel ismi : Anason

Kullanılan kısımları : Meyveleri ve tohum

Kullanım amaçları : Gaz giderici, iştah açıcı ve süt artırıcı etkiler için satılmaktadır. Özellikle hazımsızlık ve iştahsızlık durumlarında çay gibi demlenerek içilmektedir.

Kaynak kişi :K1, K3, K5, K8, K9

Örnek no : SY 1071

ANNONACEAE

Bilimsel adı: **Cananga odorata** Hook. F.& Thomson

Yöresel ismi : Ylangylang, Kanangağacı

Kullanılan kısımları : Bitkisel yağ

Kullanım amaçları : Saçların uzaması ve beslenmesinde kullanılır. Saç diplerine sürülür. Belli bir süre sonra yıkatılır.

Kaynak kişi : K1, K2, K3, K4, K5, K8, K9

Örnek no : SY 1003

ARACEAE

Bilimsel adı: **Acorus calamus** L.

Türkçe ismi : Eğirotu

Yöresel ismi : Hazanbel, Eğir

Kullanılan kısımları : Rizomları

Kullanım amaçları : İdrar yolları rahatsızlıklarında, bağışıklık ve bazı deri hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Çay gibi içilmekte ve sadece soğuk suda hazırlanması gerektiği belirtilmektedir.

Kaynak kişi:K4, K5, K12

Örnek no: SY 1079

ARALIACEAE

Bilimsel adı: **Panax ginseng** C.A**.** Meyer.

Türkçe ismi : Kore ginseng

Yöresel İsmi : Ginseng

Kullanılan kısımları : Kökü

Kullanım amaçları : Cinsel yetersizliğe, strese, yorgunluk ve güçsüzlüğe karşı kullanılmaktadır. Aktarlarda kökü ve tozu hazır paketlerde satıldığı tespit edilmiştir. Çay gibi kaynatılıp içilmektedir. Kapsül veya macun şeklinde satılmaktadır.

Kaynak kişi : K1,K5,K11

Örnek no : SY 1072

ASPARAGACEAE

Bilimsel adı: **Ornithogalum narbonense** L.

Türkçe isim : Akbaldır
Yerel ismi : Akbandır,
Kullanım amacı : Gıda
Kullanılan kısmı : Yaprak
Yöresel Kullanım : Soğan, biber, yumurta ve domates salçası ile yağda kızartılarak

yenilmektedir.

Kaynak kişi : K15, K23
Örnek no : SY 1096

ASTERACEAE

Bilimsel adı: **Achillea oligocephala** DC.

Türkçe ismi : Civanperçemi

Yöresel ismi : Civanperçemi

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısmı

Kullanım amaçları: Sivilceleri yok edici, sancı kesici ve iltihap kurutucu olarak kullanılmaktadır. İştah açıcı, kadınlarda yumurta geliştirici, basur yaralarını iyileştirici ve güç verici olarak da kullanılmaktadır. Kaynatılıp çay gibi içilmektedir.

Kaynak kişi : K1, K2, K7

Örnek no : SY 1088

Bilimsel adı: **Carduus pycnocephalus** L. subsp. **breviphyllarius** P.H.Davis

Türkçe isim : Kilindor

Yerel isim : Kerbeş

Kullanım amacı :Gıda

Kullanılan kısım :Gövde

Yöresel Kullanım : Bitkinin gövde kısmındaki dikenli kısım soyulup, çiğ olarak yenilmektedir.

Kaynak kişi : K21, K33, K24

Örnek no : SY 1101

Bilimsel adı: **Carthamus tinctorius** L.

Türkçe ismi : Aspir

Yöresel ismi : Aspir, Haspir, Diken, yalancı safran, zafur

Kullanılan kısımları : Çiçek kısımları ve pistilleri (dişicik borusu)

Kullanım amaçları :Adet söktürücü, kabız giderici ve tatlandırıcı amaçlar için satılmaktadır. Özellikle "zerde" denilen yöresel sütlaca katılmaktadır.

Kaynak kişi : K1, K3, K6

Örnek no : SY 1020

Bilimsel adı: **Centaurea iberica** Spreng.

Türkçe isim : Deligözdikeni

Yerel isim : Hesteriyezer, Çakırdiken

Kullanım amacı : Gıda

Yöresel Kullanım : Soğan, pul biber, domates salçası ile yağda kızartılarak yenilmektedir.

Kaynak kişi : K18, K32, K24

Örnek no : SY 1118

Bilimsel adı: **Echinops orientalis** Trautv.

Türkçe isim : Dağ şekeri

Yerel isim : Şekerok

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Gövde, Meyve

Yöresel Kullanım : Bitkinin gövdesindeki dikenli kısımlar soyulup çiğ olarak yenilmektedir.

Kaynak kişi : K31, K33, K14

Örnek no : SY 1010

Bilimsel adı: **Gundelia tournefortii** L. var. **armata** Freyn&Sint.

Türkçe isim : Has kenger

Yerel isim : Kereng, kenger,

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Genç sürgünler

Yöresel Kullanım : Bitkinin genç sürgünleri temizlendikten sonra soğan ve yumurta ile yağda kızartılarak yenilmektedir.

Kaynak kişi : K15, K22, K23

Örnek no : SY 1119

Bilimsel ad: **Helichrysum orientale** (L.) DC.

Türkçe ismi : Ölmez Çiçek

Yöresel ismi : Altın Otu, Ölmez Çiçek

Kullanılan kısımları : Topraküstü kısımları

Kullanım amaçları : İdrar sökücü ve prostat sorunlarını giderici amaçlar için satılmaktadır. Genellikle çay gibi içilmektedir.

Kaynak kişi : K1,K4,K10

Örnek no : SY 1041

Bilimsel adı: **Matricaria chamomilla** L. var. **chamomilla**

Türkçe ismi : Alman Papatyası

Yöresel ismi : Papatya, mayıs papatyası

Kullanılan kısımları : Topraküstü kısımları

Kullanım amaçları : Nezle, grip, bronşit ve nefes rahatsızlıkları için satılmaktadır. Çay gibi kaynatılıp içilmektedir. Ayrıca, suyu saçları durulamada kullanılmaktadır.

Kaynak kişi:K1,K3,K11

Örnek no: SY 1009

Bilimsel adı: **Notobasis syriaca** (L.) Cass

Türkçe isim : Yavan kenger

Yerel isim : Kerbeş, Kırbeş

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Gövde

Yöresel Kullanım : Bitkinin gövdeleri soyulmakta ve taze olarak yenilmektedir.

Kaynak kişi : K28, K23, K14

Örnek no : SY 1120

Bilimsel adı: **Onopordum carduchorum** Bornm. & Beauverd

Türkçe isim : Kav dikeni

Yerel isim : Kulındor, Qulındor

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Gövde, Meyve

Yöresel Kullanım : Bitkinin gövdesi soyulup taze olarak yenilmektedir.

Kaynak kişi : K21, K33, K37

Örnek no : SY 1125

Bilimsel adı: **Picnomon acarna** (L.)

Türkçe isim : Kılçık diken

Yerel isim : Hıstirimişk, geven

Kullanım amacı : Yapı malzemesi veYakacak

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Yakacak ve hayvan yemi kullanılır.

Kaynak kişi : K31, K23, K29

Örnek no : SY 1108

Bilimsel adı: **Xanthium strumarium** L. var. **strumarium**

Türkçe isim : Koca pıtrak

Yerel isim : Kerbağcan

Kullanım amacı : Zararlı

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Pamuk ve ekim alanlarına zarar verdiğinden yabancı tarla otu olarak bilinmektedir.

Kaynak kişi : K21, K23, K24

Örnek no : SY 1102

AQUIFOLIACEAE

Bilimsel adı: **Cocos nucifera** L.

Türkçe ismi : Hindistan cevizi

Yöresel adı : Hindistan cevizi

Kullanılan kısımları : Bitkisel yağı

Kullanım amaçları :Saç ve cilt bakımı için satılmaktadır.

Kaynak kişi : K1, K3, K12

Örnek no : SY 1011

Bilimsel adı: **Ilex paraguariensis** St. Hill.

Türkçe ismi : Paraguay çayı, Mate

Yöresel ismi : Mate

Kullanılan kısım : Yaprakları

Kullanım amaçları :Vücuda enerji verici, yağ yakıcı ve zayıflama amaçlı satılmaktadır. Yaprakları çay gibi demlenip içilmektedir.

Kaynak kişi : K2,K5,K7

Örnek no : SY 1083

BERBERIDACEAE

Bilimsel adı: **Bongardia chrysogonum** (L.) Spach

Türkçe isim : Çatlak otu

Yerel isim : Gihayiğazzal

Kullanım amacı : Tedavi

Kullanılan kısım : Yumrusu

Yöresel Kullanım : İdrar yolları rahatsızlıkları, basur hastalığı ve şeker hastalığında kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K15, K36, K24

Örnek no : SY 1135

BORAGINACEAE

Bilimsel adı: **Alkanna orientalis** (L.) Boiss. var. **orientalis**

Türkçe isim : Sarı sormuk

Yerel isim : Mıtmıtok, Fısfıso

Kullanım amacı : Gıda, Tıbbi

Kullanılan kısım : Çiçek

Yöresel Kullanım : Çiçeklerin dip kısımları çocuklar tarafından kopartılıp emilir. Çocukların korku durumlarında çay gibi içirtilir.

Kaynak kişi : K31, K23, K28

Örnek no : SY 1140

Bilimsel adı: **Alkanna tinctoria** (L.) Tausch subsp. **tinctoria**

Türkçe ismi : Havacıvaotu

Yöresel ismi : Havacıva otu, havaco, havacı

Kullanılan kısımları : Kökleri

Kullanım amaçları :Yanma, ekşime, mide ülseri ve yaraların tedavi edilmesinde kullanılmaktadır. Ayrıca, kökü ile hazırlanan çay kabızlığı azaltmaktadır.
Kaynak kişi : K2,K3,K6
Örnek no : SY 1016

Bilimsel adı: **Anchusa azurea** Mill. var. **azurea**
Türkçe isim : Sığırdili
Yerel isim : Guriz
Kullanım amacı : Gıda
Kullanılan kısım : Gövde, Yaprak
Yöresel Kullanım : Bitki kısımları yağda kızartıldıktan sonra üzerine yumurta kırılarak yenilir. Pilav içine de konulmaktadır.
Kaynak kişi : K22, K23, K34
Örnek no : SY 1139

BRASSICACEAE
Bilimsel adı: **Alyssum strictum** Willd.
Türkçe isim : Dik kuduzotu
Yerel isim : Nanieçuçuka
Kullanım amacı : Gıda
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Yöresel Kullanım : Pilavlara katılarak yenilir.
Kaynak kişi : K21, K23, K24
Örnek no : SY 1137

Bilimsel adı: **Capsella bursa-pastoris** (L.) Medik.
Türkçe ismi : Çobançantası
Yöresel ismi : Çobançantası, çıngıraklı ot, kuş otu, kuşkuş otu
Kullanılan kısım : Toprak üstü kısmı
Kullanım amaçları :Adet kanamalarını düzenleyici, tansiyon düşürücü, damar şişkinliklerini giderici ve altını ıalatma önleyici amaçlar için satılmaktadır. Çay gibi kaynatılıp içilmektedir.
Kaynak kişi : K1, K3, K5

Örnek no : SY 1049

Bilimsel adı: **Lepidium draba** L.
Türkçe isim : Diğnik
Yerel isim : Kıniberk
Kullanım amacı : Gıda
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Yöresel Kullanım : Soğan ve domates salçasıyla beraber yağda kızartılarak yenilir.
Kaynak kişi : K18, K23, K37
Örnek no : SY 1126

Bilimsel adı: **Microthlaspi perfoliatum**(L.) F.K.Mey.
Türkçe isim : Giyle
Yerel isim : Nanieçuçuka
Kullanım amacı : Gıda
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Yöresel Kullanım : Salataya katılıp yenilmektedir
Kaynak kişi : K31, K33, K37
Örnek no : SY 1121

CARYOPHYLLACEAE

Bilimsel adı: **Syzygium aromaticum** (L.) Merr. & Per
Türkçe ismi : Karanfil
Yöresel ismi : karanfil
Kullanılan kısım : tomurcuk, toz
Kullanım amaçları : İçecek ve yiyeceklere aroma katmak amaçlı kullanılır. Dişve ağız ağrısini giderici, mide bulantısını azaltıcı ve tansiyonu düşürürmek için satılmaktadır.
Kaynak kişi : K4, K5, K9
Örnek no : SY 1037

CUCURBITACEAE

Bilimsel adı: **Cucurbita pepo**L.

Türkçe isim : Sakız kabağı

Yerel isim : Kundur

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Meyvesinden dolma ve oturtma denilen yemek yapılmaktadır.

Kaynak kişi : K14, K23, K34

Örnek no : SY 1122

Bilimsel adı: **Ecballium elaterium**(L.) A.Rich.

Türkçe isim : Eşek hıyarı

Yerel isim : Ancurekera

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Sarılık hastalığına iyi geldiği söylenmektedir. Ayrıca, Sinozit için kullanılmaktadır. Tahriş edici özelliği olduğun dikkatli kullanılması önerilmektedir.

Kaynak kişi : K28, K33, K35

Örnek no : SY 1123

Bilimsel adı: **Momordica charantia** L.

Türkçe ismi : Kudret narı

Yöresel İsmi : Kudretnarı

Kullanılan kısımları : Meyve

Kullanım amaçları : Sindirim sistemi, romatizma ve kalp-damar rahatsızlıklarını tedavi amaçlı satılmaktadır. Meyvesinden elde edilen macuna veya zeytinyağına batırılıp sabahları aç karnına tüketilmelidir.

Kaynak kişi : K3, K4, K5

Örnek no : SY 1060

CUPRESSACEAE

Bilimsel adı: **Juniperus communis** L. var. **communis**

Yöresel ismi : Ardıç

Kullanılan kısım : Meyve, aromatik yağ,

Kullanım amaçları : İdrar söktürücü, mideyi kuvvetlendirici, balgam çıkartıcı, egzama ve sedef hastalıklarında kullanılmaktadır. Ağrı olan bölgeye ardıç yağından bir miktar sürerek ağrının giderilmesinde kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K1,K4,K8

Örnek no : 1094

CANNABACEAE

Bilimsel adı**: Celtis australis** L. subsp. **australis**

Türkçe isim : Çitlenbik

Yerel isim : Dağdağan

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Şeker hastalığı için kullanılmaktadır. Taze meyveleri yenilmektedir.

Kaynak kişi : K35, K36, K37

Örnek no : SY 1124

CAPPARACEAE

Bilimsel adı: **Capparis sicula**Veill. subsp. **sicula**

Türkçe isim : Deli karpuzu

Yerel isim : Keber

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Meyveleri merhem haline getirildikten sonra romatizma ağrılarını dindirmek amacıyla dize sürülür. Kanser tedavisinde de kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K21, K33, K34

Örnek no : SY 1131

CAPRIFOLIACEAE

Bilimsel adı: **Scabiosa rotata** M.Bieb.

Türkçe isim :Top uyuzotu

Yerel isim :Zivan

Kullanım amacı :Ev eşyası

Kullanılan kısım :Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Süpürge yapımında kullanılmaktadır. Elde edilen süpürge dış avlu temizliğinde kullanılır.

Kaynak kişi : K21, K25, K29

Örnek no : SY 1138

CHENOPODIACEAE

Bilimsel adı: **Chenopodium vulvaria** L.

Türkçe isim : Kokar sirken

Yerel isim : Gihayiballuk

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Bitki kurutulup öğütüldükten sonra yenilir. Siğillerin ve nasırların kaybolması için de kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K14, K16, K24

Örnek no : SY 1018

CONVOLVULACEAE

Bilimsel adı: **Convolvulus arvensis** L.

Türkçe isim : Tarla sarmaşığı

Yerel isim : Peçek

Kullanım amacı : Yem

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Hayvan yemi olarak kullanılır.

Kaynak kişi : K21, K33, K34

Örnek no : SY 1132

Bilimsel adı: **Convolvulus betonicifolius** Mill. subsp. **peduncularis** (Boiss.) Parris

Türkçe isim : Kuzu sarmaşığı

Yerel isim : Peçek

Kullanım amacı : Ev eşyası

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Kuru asma dallarına serilerek ortamın serin tutulması sağlanmaktadır.

Kaynak kişi : K19, K25, K29

Örnek no : SY 1127

EQUISETACEAE

Bilimsel adı: **Equisetum arvense** L.

Türkçe ismi : Atkuyruğu

Yöresel ismi : Atkuyruğu, kırkkilitotu

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısmı

Kullanım amaçları : İdrar söktürücü, öksürükleri yatıştırıcı, yara iyileştirici ve kan temizleyici olarak kullanılmaktadır. Çay gibi demlendirip içilmektedir.

Kaynak kişi : K1,K2,K4

Örnek no : SY 1061

EUPHORBIACEAE

Bilimsel adı: **Euphorbia cheiradenia** Boiss. &Hohen.

Türkçe isim : Şirker

Yerel isim : Heşul

Kullanım amacı : Tatlandırıcı

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Pekmeze hoş koku ve tat vermek için kullanılır.

Kaynak kişi : K13, K23, K35

Örnek no : SY 1098

Bilimsel adı: **Euphorbia falcata** L. subsp. **falcata** var. **falcata**

Türkçe isim : Eğri sütleğen

Yerel isim : Heşul
Kullanım amacı : Tatlandırıcı
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Yöresel Kullanım : Pekmeze hoş koku ve tat vermek için kullanılır.
Kaynak kişi : K21, K33, K35
Örnek no : SY 1097

Bilimsel adı: **Euphorbia macroclada** Boiss.
Türkçe isim : Neblul
Yerel isim : Heşula devva
Kullanım amacı : Tıbbi
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Yöresel Kullanım : Prostat için kullanılır.
Kaynak kişi : K18, K22, K31
Örnek no : SY 1128

ERICACEAE

Bilimsel adı: **Erica vulgaris** L.
Türkçe ismi : Funda
Yöresel ismi : Taşakcıl otu
Kullanılan kısımları : Yaprakları, çiçekleri
Kullanım amaçları : Ödem söktürücü ve böbrek taşını düşürücü amaçlar için satılmaktadır. Çay gibi kaynatılıp içilmektedir.
Kaynak kişi : K2,K3,K12
Örnek no : SY 1076

Bilimsel adı: **Vaccinum myrtillus** L.
Türkçe ismi : Adi yaban mersini
Yöresel İsmi : Yaban Mersini, çoban üzümü
Kullanılan kısımları : Meyve

Kullanım amaçları : Beyin rahatsızlıklarını koruyucu, kan şekerini düzenleyici, idrar yollarını temizleyici, görme kaybını önleyici ve antidepresan amaçlar için kullanılmaktadır. Çay gibi demlenip içilmektedir.

Kaynak kişi : K2,K3,K8

Örnek no : SY 1084

FABACEAE (LEGUMINOSAE)

Bilimsel adı: **Arachis hypogaea** L.

Türkçe ismi : Yer fıstığı

Yöresel adı : yer fıstığı

Kullanılan kısımları : bitkisel yağ

Kullanım amaçları : Bağışıklık sistemini güçlendirici, vücut direncini arttırıcı, kolesterol düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Çoçukların gelişiminde kulanılmaktadır. Günde beş on damla kullanılmalıdır.

Kaynak kişi : K3, K5, K10

Örnek no : SY 1059

Bilimsel adı: **Astragalus aleppicus** Boiss.

Türkçe isim : Halep geveni

Yerel isim : Gunpisik

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Taze meyveleri yenilir.

Kaynak kişi : K31, K23, K34

Örnek no : SY 1130

Bilimsel adı: **Astragalus hamosus** L.

Türkçe isim : Koçboynuzu

Yerel isim : Guni, Collikimeağra

Kullanım amacı : Tıbbi veYem

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Hayvan yemi olarak kullanılır

Kaynak kişi : K26, K29, K30

Örnek no : SY 1129

Bilimsel adı: **Astragalus russelii** Banks& Sol.
Türkçe isim : Ballan
Yerel isim : Guni
Kullanım amacı : Yapı malzemesi
Kullanılan kısım : Tüm bitki
Yöresel Kullanım : Ev inşaatı yapımında çatı iskeletini sağlamlaştırmak için tahta kalasların arasına yerleştirilmektedir. Ayrıca, evi farelerden koruduğu düşünülmektedir.
Kaynak kişi : K32, K33, K37
Örnek no : SY 1018

Bilimsel adı: **Ceratonia siliqua** L.
Türkçe ismi : Keçiboynuzu
Yöresel ismi : keçiboynuzu, harnup
Kullanılan kısımları : kuru meyveler
Kullanım amaçları : Nefes darlığına, kansızlığa, akciğer hastalıklarına ve kabızlık rahatsızlıkların karşı kullanılmaktadır. Yara ve siğillerde de kullanılmaktadır. Hap veya pekmez şeklindedir.Sabah ve akşam bir tatlı kaşığı tüketilmesi önerilmektedir.
Kaynak kişi : K2, K3, K9
Örnek no : SY 1001

Bilimsel adı: **Glycyrrhiza glabra** L. var. **glabra**
Türkçe ismi : Meyan
Yöresel ismi : Meyan, biyan, biyam balı, süs.
Kullanılan kısımları : Kökleri
Kullanım amaçları : Ülser, göğüs yumuşatıcı, gastrit, balgam sökücü, tat düzeltici ve spazmlara karşı kullanılmaktadır. En çok ramazan ayında iftar vaktinde tüketilir. Kökleri soğuk suyun içine konulurak içilir.
Kaynak kişi : K2, K3, K12
Örnek no : SY 1019

Bilimsel adı: **Hippocrepis unisiliquosa** L. subsp. **unisiliquosa**

Türkçe isim : At nalı

Yerel isim : Collikimeağra, Kızın

Kullanım amacı : Yem

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Hayvan yemi olarak kullanılır.

Kaynak kişi : K25, K28, K35

Örnek no : SY 1133

Bilimsel adı: **Trigonella foenum-graecum** L.

Türkçe ismi : Çemen

Yöresel ismi : Çemen otu, boyotu.

Kullanılan kısımları : Tohumları

Kullanım amaçları :Nefes açıcı, balgam söktürücü, göğüs yumuşatıcı, ishal edici, kuvvet verici ve cinsel gücü artrırıcı olarak kullanılmaktadır.

Şeker hastalığına karşı da terkiplere katılmaktadır. Sabahları aç karnına bir çay kaşığı tüketebilir.

Kaynak kişi : K1, K3, K5

Örnek no : SY 1048

Bilimsel adı: **Prosopis farcta** (Banks& Sol.) J.F.Macbr.

Türkçe isim : Çediotu

Yerel isim : Hurnif, Çeti

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Ham meyveleri çiğ çerez olarak da yenilmektedir.

Kaynak kişi : K22, K23, K34

Örnek no : SY 1134

Bilimsel adı: **Pisum sativum** L. subsp. **sativum** var. **sativum**

Türkçe isim : Bezelye

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Tohum
Yöresel Kullanım : Taze tohumları çiğ olarak yenilir.
Kaynak kişi : K23, K25, K28
Örnek no : SY 1111

Bilimsel adı: **Senna alexandrina** Mill.

Türkçe ismi : Sinemaki
Yöresel adı : Sinameki
Kullanılan kısımları :yaprak
Kullanım amaçları :Tokluk hissi vererek kilo azaltma ve zayıflama amaçlı satılmaktadır. Ayrıca, kabızlık problemini ortadan kaldırmaktadır. Çay gibi kaynatılıp içilmektedir.
Kaynak kişi: K1, K5, K12
Örnek no: SY 1013

FAGACEAE

Bilimsel adı: **Corylus avellana** L. var. **avellana**
Türkçe ismi : Fındık
Yöresel ismi : Fındık
Kullanılan kısımları : meyvesi
Kullanım amaçları :Kuvvet verici ve Hafızayı güçlendirici amaçlarla kullanılır.
Kullanım şekli : Meyvesi yeniliyor.
Kaynak kişi : K4, K5, K8
Örnek no : SY 1089

Bilimsel adı**: Quercus brantii** Lindl.
Türkçe isim : Kara meşe
Yerel isim : Dara berri, Palut
Kullanım amacı : Yapı malzemesi ve Gıda
Kullanılan kısım : Gövde, Meyve
Yöresel Kullanım : Kürek sapları yapımında kullanılmaktadır.
Kaynak kişi : K28, K33, K37

Örnek no : SY 1109

HIPPOCASTANACEAE

Bilimsel adı: **Aesculus hippocastanum** L.

Türkçe ismi : Beyaz çiçekli atkestanesi

Yöresel ismi : Atkestanesi

Kullanılan kısımları : Meyvesi

Kullanım amaçları : Ateş düşürücü, kılcal damarlarının çatlamasını önleyici, kan kesici ve basur memelerini küçültücü olarak kullanılmaktadır. Kapsül veya krem şeklinde satılmaktadır.

Kaynak kişi : K4,K5,K11

Örnek no : SY 1031

HYPERICACEAE (GUTTIFERAE)

Bilimsel adı: **Hypericum perforatum** L.

Türkçe ismi : Sarı kantaron

Yöresel ismi : sarı kantaron

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımları

Kullanım amaçları : Sinirlilik, depresyon, anksiyete ve ruh halinde görülen çöküntüler için kullanılmaktadır. Ayrıca şeker hastalığı terkiplerinde de tercih edilmektedir. Kaynatılıp içilmektedir. Haricen yara ve yanıklardada kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K2,K4,K12

Örnek no : SY 1050

IRIDACEAE

Bilimsel adı: **Crocus cancellatus** Herb. subsp. **damascenus** (Herb.) B. Mathew

Türkçe isim : Pivok

Yerel isim : Pivok

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : sert soğanı (korm)

Yöresel Kullanım : Sert Soğanları çiğ olarak tüketilir.

Kaynak kişi : K13, K23, 29
Örnek no : SY 1103

Bilimsel adı: **Crocus sativus** L.
Türkçe ismi : Safran
Yöresel ismi : Zahferan, safran
Kullanılan kısımları : stilusları
Kullanım amaçları : Boyar madde, tatlandırıcı ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır. Yöresel olarak "zerde" isimli muhallebinin üstüne koku ve renk verici amaçla serpilmektedir.
Kaynak kişi : K2, K4, K9
Örnek no : SY 1032

JUGLANDAECEA
Bilimsel adı**: Juglans regia** L.
Türkçe ismi : Ceviz
Yöresel ismi : ceviz, koz, goz
Kullanılan kısımları : meyve, meyve kabukları ve yaprakları
Kullanım amaçları :Hafızayı güçlendirici, kan şekerini düşürücü ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır. Meyve kabukları ise haricen saç dökülmesinde ve deri hastalıklarında kullanılmaktadır. Meyve kabukları kaynatılıp suyu saça uygulanmaktadır. Yapraklarından elde edilen ceviz yağı saç ve cilt bakımında kullanılır.
Kaynak kişi : K1, K3, K5
Örnek no : SY 1034

LAMIACEAE (LABIATAE)
Bilimsel adı: **Clinopodium congestum** (Boiss. &Hausskn.) Kuntz
Türkçe isim : Başlı fesleğen
Yerel isim : Pungietehta
Kullanım amacı : Gıda
Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Çiğköfte ile birlikte salata şeklinde yenilir. Ayrıca, evlerde süs bitkisi olarak da kullanılır.
Kaynak kişi : K21, K35, K36
Örnek no : SY 1107

Bilimsel adı: **Lavandula angustifolia** Mill.
Türkçe ismi : Lavanta
Yöresel ismi : Lavanta
Kullanılan kısım : çiçekli gövde
Kullanım amaçları : Sedef ve yaşlılığa bağlı olarak vücutta oluşan lekelere karşı hoş kokulu yağ olarak kullanılır. Kaynatılıp içilmekte veya yağı kulak arkasına sürülürüp bit önleyici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, evlerde süs bitkisi olarak da kullanılır.
Kaynak kişi : K1, K3, K5, K23, K25
Örnek no : SY 1065

Bilimsel adı: **Lavandula stoechas** L.
Türkçe ismi : Karabaş
Yöresel ismi : Karabaş otu, korku otu
Kullanılan kısımları : Çiçekleri
Kullanım şekli : Tıbbi çay, tentür, banyo, hoş kokulu yağ
Kullanım amaçları: Çocuklarda korku giderici, ağrı dindirici, iştah açıcı, egzama yaralarını iyileştirici, nefes açıcı, sigarayı bıraktırıcı ve depresyona karşı kullanılmaktadır. Yağ ve sulu hali de satılmaktadır. Çay formatında günde iki fincan kullanılması önerilmektedir.
Kaynak kişi : K1, K3, K5
Örnek no : SY 1073

Bilimsel adı**: Melissa officinalis** L. subsp. **officinalis**
Türkçe ismi : Oğul otu
Yöresel ismi : Melisa, oğulotu, Acem Otu
Kullanılan kısımları : Taze yaprak, kurutulmuş yaprak, aromatik yağ

Kullanım amaçları : Uçuk tedavisinde kullanılmaktadır. Sinir hastalıklarında yatıştırıcı, nefes darlığını giderici, kalp rahatsızlıklarına iyileştirici ve stresi önleyici amaçlar için kullanılmaktadır. Uykuyu kolaylaştırmada yardımcı olduğu belirtilmektedir. Kaynatılıp içilmektedir.

Kaynak kişi : K2, K5, K12

Örnek no : SY 1085

Bilimsel adı: **Mentha longifolia** (L.) L. subsp. **typhoides** (Briq.) Harley

Türkçe isim : Dere nanesi

Yerel isim : Pung, Pungieçema

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Çiğköfte ile birlikte yeşillik olarak yenilir.

Kaynak kişi : K31, K33, K34

Örnek no : SY 1117

Bilimsel adı**: Mentha piperita** L.

Türkçe ismi : Nane

Yöresel ismi : Nane

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımları

Kullanım amaçları: Ateş düşürme ve Mide rahatsızlıklarında kullanılır. Kış mevsimlerinde nezle, grip, üst solunum yolları enfeksiyonlarında nefes açıcı amacıyla kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K2, K3, K12

Örnek no : SY 1028

Bilimsel adı**: Mentha pulegium** L.

Türkçe ismi : Yarpuz

Yöresel ismi : kaya yarpuzu, pungetahte, tüylü nane

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımları

Kullanım amaçları : Nefes açıcı, mide rahatsızlıkları, hazmettirici ve adet getirici olarak kullanılmaktadır. Kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K1, K2, K11

Örnek no : SY 1064

Bilimsel adı: **Phlomis kurdica** Rech.f.
Türkçe isim : Gubel
Yerel isim : Gihayigunik, Guhbellok
Kullanılan kısım : Çiçekleri
Kullanım : Çiçekleri astım, nefes darlığı tedavisinde kullanılmaktadır.
Kaynak kişi : K25, K26, K29
Örnek no : SY 1115

Bilimsel adı**: Rosmarinus officinalis** L.
Türkçe ismi : Biberiye
Yöresel ismi : Kuşdili, Biberiye
Kullanılan kısımları : Yaprakları, Bitkisel yağı
Kullanım amaçları: Adet söktürücü, zayıflama, yağ yakıcı, ağrı kesici, bronşit ve romatizmada kullanılır. Grip, soğuk algınlığı vb. hastalıklarında koruyucu, önleyici olarak kullanılmaktadır. Bitkinin yaprakları sıcak suya konulur, süzüldükten sonra sıcak olarak içilir. Yağ şeklinde de satılmaktadır.
Kaynak kişi : K3 ,K4, K8
Örnek no : SY 1006

Bilimsel adı: **Salvia fruticosa** Mill.
Türkçe ismi : Adaçayı
Yöresel ismi : Adaçayı
Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımları, özellikle yaprakları
Kullanım amaçları : Boğaz rahatlayıcı ve böbrek hastalıklarında çay gibi kaynatılıp ve içilmektedir. Nane, kekik ve papatya bitkileri terkip şeklinde kaynatılıp içilirse öksürüğüe iyi geldiği söylenmektedir.
Kaynak kişi : K1, K3, K12
Örnek no : SY 1026

Bilimsel adı: **Salvia hispanica** L.
Türkçe ismi : Chia tohumu

Yöresel ismi : Chia tohumu

Kullanılan kısımları : Tohumu

Kullanım amaçları : Tokluk hissi verdiğinden dolayı da zayıflamak amacıyla da kullanılmaktadır. Günde 2 çay kaşığı tüketilmelidir.

Kaynak kişi : K2,K5,K11

Örnek no : SY 1062

Bilimsel adı: **Salvia multicaulis** Vahl

Türkçe isim : Kürt reyhanı

Yerel isim : Rehan

Kullanım amacı : Süs bitkisi

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Evlerin salonlarında süs bitkisi olarak saksıda yetiştirilmektedir.

Kaynak kişi : K21, K33, K34

Örnek no : SY 1104

Bilimsel adı: **Teucrium polium** L.

Türkçe isim : Acı yavşan

Yerel isim : Tealik, Meryemhort

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Karın ağrısı ve gaz sancısını giderir.

Kaynak kişi : K2, K5, K9, K15, K28, K32

Örnek no : SY 1063, 1112

Bilimsel adı**: Teucrium pruinosum** Boiss.

Türkçe isim : Puslu mahmut

Yerel isim : Mıtemor, Korku otu

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Taze veya kuru bitkiden parçalar suya konulur, içilirse korkuya iyi geldiği söylenmektedir.

Kaynak kişi : K17, K23, K36

Örnek no : SY 1106

Bilimsel adı: **Thymbra spicata** L. var**. spicata**

Türkçe ismi : Karabaş kekik, Kara kekik

Yöresel ismi : Cahter, Zahter, zater, kara kekik, yalancı kekik

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımları

Kullanım amaçları : Kolesterol, damar tıkanıklığı, antiseptik, uyarıcı, bronşit ve sinüzit rahatsızlıklarında kullanılmaktadır. Baharat olarakda da kullanılır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K3, K5, K6

Örnek no : SY 1033

Bilimsel adı: **Thymus fallax** Fisch**.** &C.A.Mey

Türkçe ismi : Kekik

Yöresel ismi : kekik

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımları

Kullanım amaçları : Hazımsızlık giderici, balgam söktürücü ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır. Vücuda zindelik vermektedir. Baharat olarak da kullanılır.

Kaynak kişi : K1,K5,K12

Örnek no : SY 1046

LAURACEAE

Bilimsel adı: **Cinnamomum zeylanicum** Blume

Türkçe ismi : Tarçın

Yöresel İsmi : Tarçın

Kullanılan kısımları : Kabuk

Kullanım amaçları : Kilo vermeye yardımcı olarak satılmaktadır. Aktarlarda toz şeklinde satıldığı gözlemlenmiştir. Günde yarım çay kaşığı kullanılması önerilmektedir.

Kaynak kişi : K2, K3, K12

Örnek no : SY 1074

Bilimsel adı: **Laurus nobilis** L.

Türkçe ismi : Defne

Yöresel ismi : Defne

Kullanılan kısımları : Yaprak ve meyveleri

Kullanım amaçları : Yapraklardan elde edilen defne yağı haricen romatizma ağrılarını dindirici, vücut parazitlerini öldürücü olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çay gibi demlenerek gaz giderici ve kabızlık giderici olarak kullanılır. Meyveleri ise cilt besleyici, idrar artırıcı ve romatizmaya karşı kullanılır.

Kaynak kişi : K1, K5, K11

Örnek no : SY 1096

Bilimsel adı: **Persea americana** Mill.

Türkçe ismi : Avakado

Yöresel ismi : Avokado

Kullanılan kısımları : meyveleri, yaprakları

Kullanım amaçları : Meyvelerin yağlı kısmı ezilip limon olarak sıkılır. Meyvelerden elde edilen yağ cilt bakımında kullanılır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K4, K5, K11

Örnek no: SY 1077

LILIACEAE

Bilimsel adı: **Allium sativum** L.

Türkçe ismi : Sarmısak

Yöresel ismi : sarımsak

Kullanılan kısımları : meyvesi

Kullanım amaçları : Yüksek tansiyon ve kandaki kolestrolün düşürülmesi amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca bağırsak kurtlarını dökmek için de kullanılmaktadır. Saç dökülmesini engellemektedir. Doğal olarak saça sürüldüğü gibi eczane ve aktarlarda sarımsak özlü şampuan, saç kremi ve saça sürülen damla şeklinde de satılmaktadır.

Kaynak kişi : K1, K3, K8

Örnek no : SY 1025

LINACEAE

Bilimsel adı**: Linum usitatissimum** L.

Türkçe ismi : Keten

Yöresel adı : keten

Kullanılan kısımları : Tohum

Kullanım amaçları: Tokluk hissi verip zayıflamak için kullanılmaktadır. Aktarlarda tohumu satılmaktadır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K1, K3, K6

Örnek no : SY 1086

LORANTHACEAE

Bilimsel adı: **Viscum album** L. subsp. **album**

Türkçe ismi : Ökse otu

Yöresel ismi : Ökseotu, çekem

Kullanılan kısımları : meyveleri

Kullanım amaçları : Kabız, idrar artırıcı, kusturucu, tansiyon düşürücü, kalbi kuvvetlendirici, romatizma ağrılarını giderici, yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır. Bitki zehirli etkiye sahip olduğundan fazla dozda alınması tehlikelidir.

Kaynak kişi : K2, K5, K10

Örnek no : SY 1092

LYTHRACEAE

Bilimsel adı: **Punica granata** L.

Türkçe ismi : Nar

Yöresel ismi : Hınnar

Kullanılan kısımları : Bitkisel yağı, meyvesi, çekirdeği, kurutulmuş meyve kabukları

Kullanım amaçları : Nar çekirdeği yağı cildin canlanmasını, güzelleşmesini ve gençleşmesini sağlamaktadır. Yaşlanmaya ve kırışıklıklara karşı etkili olabilmektedir. Günde bir çay kaşığı kullanılmalıdır. Yağ şeklinde de satılmaktadır.

Ayrıca, ishal kesici olarak da kullanılır. Kent merkezindeki aktarlara yöredeki köylerden gelmektedir. Suruç'ta bolca kültürü yapılan bir bitkidir. Günde bir çay kaşığı yoğurt ile beraber tüketilmektedir

Kaynak kişi : K1, K3, K4, K5, K7, K12

Örnek no : SY 1056, 1091

MALVACEAE

Bilimsel adı: **Abelmo schusesculentus** (L.) Moench

Türkçe isim : Bamya

Yerel isim : Bami

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Taze veya kuru meyveleri haşlanıp yemek olarak yenilir.

Kaynak kişi : K21, K23, K24

Örnek no : SY 1113

Bilimsel adı: **Althaea officinalis** L.

Türkçe ismi : Hatmi

Yöresel ismi : Hatmi, hiro.

Kullanılan kısımları : Çiçek ve yaprakları

Kullanım amaçları : Akciğer rahatsızlıkları, nezle ve bronşit tedavisinde kullanılır. Çiçekleri kaynatılıp, suyu içilmektedir. Kaşıntıları dindirmek için bitkinin yaprakları ılık halde cilde tatbik edilmektedir.

Kaynak kişi : K4, K5, K11

Örnek no : SY 1069

Bilimsel adı: **Gossypium hirsutum** L.

Türkçe isim : Kaba pamuk

Yerel isim : Gihayipemı

Kullanım amacı : Yakacak

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım: Tandırlarda veya soba tutuşturmada Yakacak olarak

kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K32, K33, K35

Örnek no : SY 1105

Bilimsel adı: **Hibiscus esculentus** L.

Türkçe ismi : Bamya

Yöresel ismi : Bamya

Kullanılan kısımları : Tohumları

Kullanım amaçları : Bağırsakları yumuşatıcı, mide ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılır. Günde bir tatlı kaşığı kullanılmalıdır.

Kaynak kişi : K1, K2, K12

Örnek no : SY 1055

Bilimsel adı: **Hibiscus sabdariffa** L.

Türkçe ismi : Narçiçeği

Yöresel adı : Hibiskus, narçiçeği

Kullanılan kısımları : yaprak

Kullanım amaçları : Bağışıklık sistemini güçlendirir ve özellikle kış aylarında nezle ve grip gibi hastalıklara karşı korunmaya yardımcı olmaktadır. Kan şekerini düzenlemede yardımcı olmaktadır. Aktarlarda hibiskus çiçeği çuvallar içerisinde açıktan satılmaktadır.

Kaynak kişi : K2, K3, K5

Örnek no : SY 1068

Bilimsel adı: **Malva parviflora** L.

Türkçe isim : Mülkek

Yerel isim : Tollik

Kullanım amacı : Gıda veTıbbi

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım: : Bitkinin topraküstü kısımları haşlandıktan sonra kızartılıp yenilmektedir.

Kaynak kişi : K21, K19, K31

Örnek no : SY 1116

Bilimsel adı: **Malva sylvestris** L.
Türkçe ismi : Yabani ebegümeci
Yöresel ismi : Kömeç, Ebegümeci, develik, Tolik
Kullanılan kısımları : Kurutulmuş toprak üstü kısımları
Kullanım amaçları: Ağız ve diş temizliğinde ebegümeci bitkisi gargara şeklinde kullanılmaktadır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir. Yörede doğal yayılışı olan ve özellikle kadınlar tarafından toplanan bir bitkidir. Yaş yaprakları sebze olarak da yemek yapımında kullanılmaktadır.
Kaynak kişi : K2, K4, K8
Örnek no : SY 1067

Bilimsel adı: **Theobroma cacao** L.
Türkçe ismi : Kakao
Yöresel ismi : Kakao yağı
Kullanılan kısımları : Bitkisel yağ
Kullanım amaçları : Dudak çatlakları, egzama ve sedef yaralarında kullanılmaktadır. Cilt güzelliği için ve cildin nemlendirilmesi için kullanılmaktadır.
Kaynak kişi : K1, K4, K12
Örnek no : SY 1057

Bilimsel adı: **Tilia platyphyllos** Scop. subsp**. platyphyllos**
Türkçe ismi : Ihlamur
Yöresel ismi : Ihlamur
Kullanılan kısımları : Yaprak, Çiçek
Kullanım amaçları : Öksürüğe, gribe ve nezleye iyi gelmektedir. Terletici, Ateş düşürücü, stresi azaltıcı, migren ağrılarını hafifletici özellikleri bulunmaktadır.
İshal tedavisinde kullanılmaktadır. Aktarlarda bitkisel yağları ve drogları satılmaktadır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.
Kaynak kişi : K2, K4, K5, K11
Örnek no : SY1054

Kaynak kişi : K4, K5, K9

Örnek no : SY 1014

MORACEAE

Bilimsel adı: **Morus nigra** L.

Türkçe ismi : Karadut

Yöresel ismi : Karadut

Kullanılan kısımları : Meyve

Kullanım amaçları: Aft, mantar ve ağız içi yaralarının iyileştirilmesinde gargara şeklinde kullanılmaktadır. Şurup şeklinde satılan çeşidinin ise bağışıklık sistemini geliştirdiği aktarılmaktadır. Kemik gelişimi ve kan üretimini sağladığı için pekmez olarak da tüketilmektedir. Aktarlarda pekmez olarak satıldığı tespit edilmiştir.

Kaynak kişi : K1,K3,K11

Örnek no : SY 1082

OLEACEAE

Bilimsel adı: **Olea europaea** L.

Türkçe ismi : Zeytin

Yöresel ismi : zeytin

Kullanılan kısımları : yaprakları

Kullanım amaçları : Bağışıklık sistemini güçlendirmektedir. Kalp sağlığına yardımcı olmaktadır. Şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Aktarlarda bitki çayının satıldığı tespit edilmiştir.

Kaynak kişi : K4, K5, K7

Örnek no : SY 1053

ONAGRACEAE

Bilimsel adı: **Epilobium angustifolium** L.

Türkçe ismi : Yakı otu

Yöresel ismi : Yakı otu

Kullanılan kısımları : yaprakları

Kullanım amaçları : Prostat tedavisinde kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K1, K5, K6

Örnek no : SY 1066

PAPAVERACEAE

Bilimsel adı: **Fumaria officinalis** L.

Türkçe ismi : Şahtere

Yöresel ismi : şahtere

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımları

Kullanım amaçları : İdrar arttırıcı ve yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca sedef hastalığı ve karaciğer rahatsızlıklarında çay gibi demlenerek içilir.

Kaynak kişi : K2,K5,K9

Örnek no : SY 1075

Bilimsel adı: **Papaver dubium**L. subsp. **dubium**

Türkçe isim : Köpek yağı

Yerel isim : Zingılzava

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Taze bitki yağ, salça ve soğan ile kızartılıp yenilmektedir.

Kaynak kişi : K25, K26, K32

Örnek no : SY 1141

Bilimsel adı: **Papaver somniferum** L.

Türkçe ismi : Haşhaş

Yöresel ismi : Haşhaş

Kullanılan kısımları : yaprak, tohum

Kullanım amaçları :Balgam söktürücü, göğüs yumuşatıcı ve küçük çocuklara uyku verici olarak kullanılır. Kurutulmuş haşhaş yaprakları merhem haline getirilip ağrıyan bölgeye konursa ağrıyı keser. Afyonu çıkarılmış haşhaş tohumu yağ elde etmek ve çöreklere tat vermek için kullanılır.

Kaynak kişi : K2, K5, K8

Örnek no : SY 1081

PEDALIACEAE

Bilimsel adı**: Sesamum indicum** L.

Türkçe ismi : Susam

Yöresel ismi : Susam, küncü, künci

Kullanılan kısımları : Tohumları

Kullanım amaçları : Kuvvet verici, şişmanlatıcı ve müshil amaçlı kullanılır. Özellikle kuvvet verici macunlara katılmaktadır. Pasta, ekmek ve böreklerin üzerine süs amaçlı olarak serpilmektedir. Yağı da satılmaktadır.

Kaynak kişi : K2, K3, K10

Örnek no : SY 1044

PINACEAE

Bilimsel adı**: Pinus brutia**Ten.

Türkçe ismi : Kızılçam

Yöresel ismi : Çam terebentin

Kullanılan kısımları : Bitkisel yağ

Kullanım amaçları :Cilt güzelliğinde kullanılmaktadır. Saç dökülmesi karşı kullanılmaktadır. Saçlarını yıkamadan önce saç diplerine sürülür sonra saçlar yıkanılır.

Kaynak kişi : K1, K3, K11

Örnek no : SY 1043

PIPERACEAE

Bilimsel adı: **Piper nigrum** L.

Türkçe ismi : Karabiber

Yöresel ismi : karabiber

Kullanılan kısımları : Meyveleri, kabukları

Kullanım amaçları: Yeşil meyveleri toplanıp kabukları ile kurutularak karabiber elde edilmekte ve iştah açıcı ve gaz söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K3, K5, K12

Örnek no : SY 1080

PLATANACEAE

Bilimsel adı: **Platanus orientalis** L.

Türkçe ismi : Doğu çınarı

Yöresel ismi : Çınar

Kullanılan kısımları :Yaprakları, kabukları

Kullanım amaçları: Saç bakımı ve yanıklarda haricen kullanılmaktadır. Bitkinin kabukları kaynatılıp saça ve yanıklara sürülmektedir. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi: K2, K5, K8

Örnek no: SY 1022

POACEAE (GRAMINEAE)

Bilimsel adı: **Phragmites australis** (Cav.) Steud.

Türkçe isim : Kamış

Yerel isim : Kamış

Kullanım amacı : Yapı malzemesi ve Ev eşyası

Kullanılan kısım : Çardak yapımında gölgelik olarak kullanılır.

Kaynak kişi : K21, K23, K34

Örnek no : SY 1146

Bilimsel adı: **Triticum aestivum** L.

Türkçe isim : Buğday

Yerel isim : Gennim

Kullanım amacı : Gıda, Yem veYakacak

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Olgun meyveleri un haline getirilerek çeşitli hamur işlerinde kullanılır. Sapları yakacak olarak kullanılır.

Kaynak kişi : K20, K23, K35

Örnek no : SY 1144

Bilimsel adı**: Zea mays** L**.**

Türkçe ismi : Mısır

Yöresel ismi : Mısır

Kullanılan kısımları : püskülü

Kullanım amaçları : Bitkinin püskülü kaynatılarak idrar sökücü ve mesane kumu düşürmede kullanılmaktadır. Ayrıca zayıflama amaçlı ve diyabete karşı yapılan terkiplere katılmaktadır. Suruç'ta bolca kültürü yapılmaktadır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K2, K5, K6

Örnek no : SY 1002

PORTULACACEAE

Bilimsel adı**: Portulaca oleracea** L.

Türkçe ismi : Semizotu

Yöresel İsmi : Semizotu, parpar

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısım

Kullanım amaçları : Kolesterolün düşürülmesinde, kan basıncının dengelenmesinde, şeker hastalarının susuzluğunu giderip, kan şekerini düzenlemeye yardım etmektedir. İdrar söktürücü ve böbrekteki kumu ve taşı döktüğü kabızlığı giderip, zayıflamaya faydalı olmaktadır. Bağışıklık sistemini güçlendirmektedir. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K1, K3, K5

Örnek no : SY 1024

POLYGONACEAE

Bilimsel adı: **Polygonum cognatum** Meissn.

Türkçe isim : Madımak

Yerel isim : Tırşok,

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Salatalara katılarak taze olarak yenilir

Kaynak kişi : K22, K26, K30

Örnek no : SY 1142

RANUNCULACEAE

Bilimsel adı: **Adonis aestivalis** L. subsp. **aestivalis**

Türkçe isim : Kandamlası

Yerel isim : Mamute

Kullanım mamcı : Gıda

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Hayvanların yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K18, K30, K34

Örnek no : SY 1114

Bilimsel adı: **Nigella sativa** L.

Türkçe ismi : Çörekotu

Yöresel ismi : Çörekotu, kara çörek

Kullanılan kısımları : Tohumları, sabit yağ

Kullanım amaçları : Tohumlardan elde edilen yağ haricen saç dökülmesi ve kepeğe karşı kullanılmaktadır. Ayrıca bağışıklık sistemini güçlendirici, kansızlığı önleyici ve süt salgısını arttırıcı amaçlar için de yenilmektedir. Baharat olarak da pasta ve böreklerde aromatik kokusu nedeniyle kullanılmaktadır. Yörede doğal olarak yetişen bir türdür. Kapsül tarzında da satılmaktadır.

Kaynak kişi : K2, K3, K6

Örnek no : SY 1030

RHAMNACEAE

Bilimsel adı: **Frangula alnus** Mill.

Türkçe ismi : Barut ağacı

Yöresel İsmi : acı çehre

Kullanılan kısımları : kuru meyve

Kullanım amaçları : zayıflamada, yağların azalmasında, ödemin atılmasında, kan şekeri ve kolesterolün düzenlenmesinde kullanılmaktadır. Günde en fazla iki adet kullanılması önerilmektedir.

Kaynak kişi : K4,K5,K12

Örnek no : SY 1040

ROSACEAE

Bilimsel adı: **Alchemilla vulgaris** L**.**

Türkçe ismi : Aslanpençesi

Yöresel ismi : Aslanpençesi

Kullanılan kısımları : Toprak üstü kısımlar

Kullanım amaçları : Bayanlarda adet düzensizliğine karşı yardımcı ve destekleyicidir. Bedeni güçlendirici etkisi bulunmaktadır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir. Sabahları aç karnına içilmelidir.

Kaynak kişi : K2, K5, K11

Örnek no : SY 1042

Bilimsel adı : **Amygdalus communis** L.

Türkçe isim : Badem

Yerel isim : Beivf

Kullanım amacı : Gıda

Kullanılan kısım : Meyve

Yöresel Kullanım : Şeker hastalığında kullanılır.

Kaynak kişi : K14, K17, K24

Örnek no : SY 1147

Bilimsel adı: **Amygdalus orientalis** Mill.

Türkçe isim : Payam

Yerel isim : Beivfteal

Kullanım amacı : Tıbbi

Kullanılan kısım : Tohum

Yöresel Kullanım : Olgun meyvenin tohumu çerez olarak yenilir. Taze olarak da kullanılır.

Kaynak kişi : K21, K23, K34

Örnek no : SY 1143

Bilimsel adı : **Cerasus mahale**b (L.) Miller var. **mahaleb**
Türkçe ismi : Mahlep
Yöresel ismi : mahlep
Kullanılan kısımları : meyveleri
Kullanım amaçları : Yöresel olarak "külinçe" denilen pasta yapımında ve ayrıca peynir mayası olarak ta kullanılmaktadır. Şekeri düşürür. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.
Kaynak kişi : K1, K3, K12
Örnek no : SY 1004

Bilimsel adı: **Crataegus monogyna** Jacq. subsp. **monogyna**
Türkçe ismi : Yemişen
Yöresel ismi : Alıç, Guviç
Kullanılan kısımları : Çiçek, meyve ve yaprak
Kullanım amaçları : İdrar artırıcı, yatıştırıcı, spazmları önleyici ve tansiyon düşürücü olarak kullanılmaktadır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.
Kaynak kişi : K4, K5, K12
Örnek no : SY 1047

Bilimsel adı: **Prunus dulcis** Mill.
Türkçe ismi : Tatlı badem
Yöresel ismi : Tatlı badem yağı
Kullanılan kısımları : Bitkisel yağ
Kullanım amaçları : Saçları besleyip saçın dökülmesini engellediği aktarılmaktadır. Cildi güzelleştirmek için kullanılmaktadır. Kirpiklerin dökülmesini önleyip parlak ve canlı olmasını sağlamaktadır. Aktarlarda bitkisel yağının satıldığı tespit edilmiştir.
Kaynak kişi : K1,K4,K7
Örnek no : SY 1005

Bilimsel adı: **Rosa canina** L.
Türkçe ismi : Yaban gülü
Yöresel ismi : Kuşburnu

Kullanılan kısımları : Meyvesi

Kullanım amaçları : İdrar artırıcı, kuvvet verici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, zayıflamak için yapılan karışımlara katılmaktadır. Çay gibi içilmektedir.

Kaynak kişi : K4, K5, K6

Örnek no : SY 1008

Bilimsel adı: **Rosa** sp.

Türkçe ismi : Gül

Yöresel ismi : Gul

Kullanılan kısımları : Petalleri

Kullanım amaçları : Çocukların sancılarında kaynatılıp içilmektedir. Ayrıca evlerde süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K3, K5, K7

Örnek no : SY 1015

RUBIACEAE

Bilimsel adı: **Galium tricornutum** Dandy

Türkçe isim : Havotu

Yerel isim : Zımanhunk, yoğurt otu, yapışkan otu

Kullanım amacı : Tıbbi, çocuk oyuncağı

Kullanılan kısım : Tüm bitki

Yöresel Kullanım : Romatizma hastalıkları, diş ve baş ağrıların tedavisinde faydalıdır. Ayrıca, çocuk oyuncağında da kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K18, K35, K36

Örnek no : SY 1145

THEACEAE

Bilimsel adı: **Camellia sinensis** (L.) Kuntze

Türkçe ismi : Yeşil çay

Yöresel İsmi : Yeşil Çay

Kullanılan kısımları : Yaprak

Kullanım amaçları : zayıflatıcı, kan şekeri düzenleyici, kolesterol dengeleyici, tansiyon düşürücü, damar tıkanıklığını önleyici etkileri bulunmaktadır. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir.

Kaynak kişi : K1,K5,K8

Örnek no : SY 1007

URTICACEAE

Bilimsel adı: **Urtica dioica** L.

Türkçe ismi : Isırgan

Yöresel ismi : Isırgan otu

Kullanılan kısımları : Tohumları, kuru yaprakları

Kullanılış amaçları : Yaprakları çay gibi kaynatılarak ağrı kesici, kan temizleyici, hormon dengeleyici, idrar artırıcı, iştah açıcı, müshil, adet söktürücü, kurt dökücü, ateş düşürücü, cinsel gücü artırıcı, pıhtılaşmayı önleyici, kan şekeri ve tansiyon düzenleyici olarak kullanılmaktadır. Tohumları ise kanser tedavisi için aktarlar tarafından önerilmektedir. Özellikle, tohumları ezdirilip terkiplere karıştırılmaktadır.

Kaynak kişi : K1, K5, K9

Örnek no : SY 1021

VALERIANACEAE

Bilimsel adı: **Valeriana officinalis** L.

Türkçe ismi : Kedi otu

Yöresel ismi : kediotu

Kullanılan kısımları : ezilmiş kökleri

Kullanım amaçları : Çayı içilebilmekte veya tentür halinde kullanılmaktadır. Yatıştırıcı, spazm giderici, sinirsel uykusuzluklar ve çarpıntılara karşı kullanılır. Haricen yara giderici olarak ezilmiş kökleri kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K3, K5, K8

Örnek no : SY 1027

VERBENACEAE

Bilimsel adı: **Vitex agnus-castus** L.

Türkçe ismi : Hayıt

Yöresel ismi : hayıt tohumu

Kullanılan kısımları : tohumları

Kullanım amaçları : Anne sütünü arttırıcı ve hormon dengeleyici özellikleri bulunmaktadır. Aktarlarda hem cam kavanozlarda ve hem de açık paketlerde satılmaktadır.

Çay gibi kaynatılarak içilmektedir

Kaynak kişi : K1, K5, K10

Örnek no : SY 1036

VITACEAE

Bilimsel adı: **Vitis vinifera** L.

Türkçe ismi : Üzüm

Yöresel İsmi : Üzüm, asma, arş, tiri

Kullanılan kısımları : Çekirdek, meyve, dalları

Kullanım amaçları : Vücutta biriken zararlı maddelerin dışarı atılmasını sağlamaktadır. Hamilelerin mide bulantısını önlemektedir. Aktarlarda çekirdek, sirke, pekmez ve kuru meyvesi satılmaktadır. Günde bir çay kaşığı kullanılmalıdır. Yapraklarıyla sarma yemeği yapılır. Koruk şeklinde de kullanılmaktadır.

Kaynak kişi : K2, K5, K11, K22, K33, K36

Örnek no : SY 1039, 1148

ZINGIBERACEAE

Bilimsel adı: **Alpinia officinarum** (L.)

Türkçe ismi : Havlıcan

Yöresel İsmi : Havlıcan

Kullanılan kısımları : Rizom

Kullanım amaçları : Soğuk algınlığı, nezle ve gripte iyileştirici, mide ve bağırsaktaki gazları giderici, idrarı ve balgamı söktürücü, iştah açar ve mideyi güçlendirici, Romatizmaya karşı etkili olabilmektedir. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir

Kaynak kişi : K2, K5, K12

Örnek no : SY 1023

Bilimsel adı: **Curcuma longa** L.

Türkçe ismi : Zerdeçal

Yöresel ismi : zerdeçal

Kullanılan kısımları : kök

Kullanım amaçları: iltihap giderici ve sinirleri uyarıcı özellikler için kullanılmaktadır. Mide rahatsızlıklarına iyi gelip gaz ve idrar söktürücüdür. Soğuk algınlığı, astım, verem ve diğer solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır. Ayrıca karaciğerden toksinlerin atılmasına yardımcı olup, karaciğer hastalıkları ve sarılığa karşı fayda sağlar. Tozu günde bir çay kaşığı kullanılmalıdır.

Kaynak kişi : K4,K5,K12

Örnek no : SY 1087

Bilimsel adı: **Elettaria cardamomun** Roxb.

Türkçe ismi : Kakule

Yöresel İsmi : Kakule

Kullanılan kısımları : Meyve

Kullanım amaçları : böbrek hastalıklarında, mide hastalıklarında, solunum yolu hastalıklarında Kullanılmaktadır. Depresyona karşı sakinleştirici özelliği bulunmaktadır. Aktarlarda kuru meyvesi satılmaktadır.

Kaynak kişi : K3, K5, K8

Örnek no : SY 1093

Bilimsel adı: **Zingiber officinale** L.

Türkçe ismi : Zencefil

Yöresel ismi : Zencefil

Kullanılan kısımları : Aromatik yağ, toprakaltı gövdesi (taze veya kurutulmuş)

Kullanım amaçları : Toz haline getirilmiş kökleri ekmek, tatlı, pasta yapımında kullanılmaktadır. Bronşite bağlı öksürükte ve iltihap kurutucu olarak kullanılmaktadır. Baharat olarak da çok tüketilen bir bitkidir. Çay gibi kaynatılarak içilmektedir

Kaynak kişi : K1, K5, K6

Örnek no : SY 1090

ZYGOPHYLLACEAE

Bilimsel adı: **Peganum harmala** L.

Türkçe ismi : Üzerlik

Yöresel ismi : Üzerlik

Kullanılan kısımları : tohumları

Kullanım amaçları : Kurt düşürücü, adet söktürücü, uyuşturucu ve soğuk algınlığına karşı tohumları dövülerek her yemekten önce bir çay kaşığı kadar yutulur. Ayrıca nazarlık amaçlı olarak kapıların önüne asılmaktadır.

Kaynak kişi : K2, K3, K5

Örnek no : SY1052

Suruç Aktarlarında Fitoterapi Amaçlı Satılan Terkipler ve Diğer Ürünler

Çizelge 4.1. Terkipler ve diğer ürünler

Ürünün Adı	Üretici Firma	Muhteviyatı	*Kullanım Amaçları*
Oğul Otlu Bitkisel Karışım Çay	Nursima	Oğul Otu Yaprağı, Karabaş Otu Çiçeği, Kekik Otu Yaprağı ve Çiçeği, Papatya Çiçeği Rezene Tohumu, Anason Tohumu	Pankreas ve karaciğer çalıştırıcı, Ekzama ve Sedef hastalıkları
RelaxTea Bitkisel Karışım Çay	Nursima	Lavanta, Papatya, L.Melisa, Sarı Kantaron, Karabaş, Rezene	Kaygı ve Stres azaltıcı
GinkoBiloba	Nursima	Ginkgo Biloba Yaprakları, Oğulotu, Melisa Yaprakları, Karabaş Otu Yaprakları ve Çiçekleri, Isırgan Otu Yaprakları, Keten Tohumu, Çoban Çökerten, Üzüm Çekirdeği	Kan dolaşımı ve Hafızayı güçlendirici
Anason Bitki Çay	Nursima	Anason	Hazım, Mide ve bağırsak gazlarını giderici, anne sütünü arttırıcı
Yeşil Çay	Nursima	Yeşil Çay	Dolaşım sistemini koruyucu ve Zayıflatıcı amaçlı
Limonlu Melisa	Nursima	Limonlu Melisa	Stres ve beyin fonksiyonları amaçlı
Karabaş Bitki Çayı	Nursima	Karabaş Yaprağı ve Çiçeği	Kalp ve beyin rahatsızlıkları
Naneli Bitkisel Karışım Çayı	Nursima	Nane, Limon Kabuğu, Limon Otu	Sinüs ve stres amaçlı
Papatya Bitki Çayı	Hel-dem Nursima	Papatya	Sakinleştirici ve mideyi rahatlatıcı
Acıbadem Macunu	Nursima	Kebabiye, Damla Sakızı, Acıbadem, Günlük, Zerdeçal, Zencefil, Havlıcan, Karabaş otu, Karanfil, Meyan Kökü, Tarçın, Menthol, Okaliptüs,Nane,Harnup	Balgam söktürücü, Öksürüğü kesici

		Tozu, Çiçek Balı, Harnup Pekmezi,Andız Pekmezi	
Bal Polen Arı Sütü Karışımlı Macun	Nursima	Bal, Polen Arı Sütü	Bağışıklık sistemini güçlendirici
Teff Tohumlu Çay	Ak Kışla Gilsu	Teff Tohumu, Bamaya Çiçeği, Biberiye, Funda, Altın otu, SandalosSakızı, Kitre Zamkı, Tarçın, Mate Yaprağı, Kuşburnu, Yeşil Çay, Kinoa Tohumu, Chia Tohumu, BarutAğacı Kabuğu, Aspir Tohumu, Lepidyum, Kiraz Meyve Sapı, Limon Otu, Ihlamur Çiçeği, Açlık Otu	Zayıflama
Kinoalı Bitkisel Karışım Çayı	Nursima	Acı Çehre, Gojiberry, KinoaTohumu,Doğala Özdeş Kayısı Aroması, Biberiye, Rezene, Funda, Kırkkilit, Hibiskus	Tokluk hissi verici ve Kas-kemik yapısını koruyucu
Boy_Da	Nursima	Keçi Boynuzu Meyve, Keten Tohumu, Çavdar Unu, Buğday Unu, Soya Unu, Yulaf Unu,Nohut Unu, Karanfil, Tarçın, Çenen Unu	Boy uzatıcı ve stresi azaltıcı
Böğürtlen	Nursima	Böğürtlen Yaprağı	İltihaplara karşı
Gingsengli	Nursima	Bal, Harnup Pekmezi, Havlıcan Rizom,ZencefilRizom, Kişniş Tohumu, Isırgan Tohumu, Darifülfül Meyvesi, Karanfil Çiçek Tomurcuğu, Polen	Beyin fonksiyonları amaçlı
Çınar Yaprağı	Nursima	Çınar Yaprağı	Kemiklerin güçlenmesi ve kireçleme önleyici
Çelderman			Çocuklarda gaz giderici
Azva			Sancı kesici
Kekreyemiş tozu	dr.phytofarma	Kekreyemiş, Yaban Mersini,Yeşil Çay, Tarçın,Kiraz Meyve Sapı,L-AskorbikAsit,Amberçiçeği, D-Pantotenat, Kalsiyum, SandalosSakızı, Sodyum sakarin.	Zayıflama
Nar ekşili Hindibağlı Bitkisel Karışım Macun	Nursima	Narekşili, Hindibağlı, Acıyavşan, Oğulotu Yaprağı, Karabaş otu, Zeytin Yaprağı, Çakşır Otu, Acı Bakla, Yabani Kestane	Enfeksiyon önleyici
Kayısılı Bitkisel Karışımlı Çay	Nursima	Böğürtlen Meyve, Kayısı Meyve, Rezene Tohumu, Funda Yaprak, Papatya Çiçek, Melisa Yaprak, Biberiye Yaprak, Sinamekim Yaprak	Mtobolizmayı ve Kan akışını hızlandırıcı
Zencefilli Bitkisel Karışım Çay	Nursima	Zencefil, Ihlamur, Hatmi Çiçeği, Lavanta, Meyan Kökü, Papatya, Tarçın, Karanfil, Okaliptüs, Kekik, Ada Çayı, Zerdeçal, Nane	Bronşit, astım ve nefes darlığı için
Rezene Yağı	Biovitals	Rezene Yağı, BrassicaOll	
Limon Yağı	DrPa'Oulo	OleumCitrusLimon(Limon Çekirdeği Uçucu Yağı)	İştah açıcı ve hazmı kolaylaştırıcı
Aloe Vera Yağı	Dr.Bambi	Aloe Vera Yağı	

Ada Çayı Acı Elma Yağı	DrPa'Oulo	Ada Çayı Acı Elma Yağı	Sindirim ve zihin
Avokado Yağı	NewwPluss	Avokado Yağı(AvocadoOil)	Hastalıklar içiçn
Hint Yağı	Nursima	Hint Yağı	Mantarlarla
Yasemin Yağı	Bedir Farma	Yasemin Yağı	Cilt nemini dengeleyici
Ardıç Katranı	Doğan Baharatçılık	JuniperusOxycedrus, WoodTar, PropyleneGlycol	Saç kıranda ve egzamada
Çemen Tohumu Yağı	Dr.Bambi	Çemen Tohumu Yağı	Kan şekerini dengeleyici
Masaj Yağı	Nursima	Biberiye yağı, Çam Terebentin yağı, Nane yağı, Kekik yağı, Pelesenk yağı, Okaliptüs yağı, Lavanta yağı, Defne Yağı, Alabalık yağı, Yasemin yağı, Kantaron yağı, Çörekotu yağı, Susam yağı, Kâfurun	Eklem ve kireçlemede
Karabaş yağı	Biotama	Karabaş yağı	Bit önleyici
At Kestanesi Yağı	NewwPluss	At Kestanesi Yağı	Balgam söktürücü
Tatlı Badem yağı	BıorganixUfe Biovitals	Tatlı Badem yağı	Kolesterolü düzenleyici
Hindistan Cevizi yağı	BıorganixUfe	Hindistan Cevizi yağı	Kalp sağlılığını için
Pamuk Yağı	AlcNaturel	Pamuk yağı, Frumentum	Kabızlığ ve sindirim
Üzüm Çekirdeği yağı	NewwPluss	Üzüm Çekirdeği yağı	Şişlik ve Ağrı
Karanfil Yağı	NewwPluss	Karanfil Yağı	Ağız ve diş
Menekşe Esansı	DrPa'oulo	Menekşe Esansı	Egzama için
Sarımsak yağı	Fittopharma	Sarımsak yağı	Soğuk algınlığı
Toros Nane Yağı	NewwPluss	Toros Nane Yağı	Ağrı, Miğren
Çin Yağı	Biotama	Ada Çayı, Kekik, Menthol, Nane, Okaliptus Yağı	Migren ve ağrı
Jojoba Yağı	DrPa'oulo	Jojoba Yağı	Saçlara faydalı
Lavanta Yağı	Dr. Bambi	Lavanta Yağı	Bit önleyici
Ardıç Yağı	Biogarden	Ardıç Yağı	Eklem ve kas ağrıları
Mersin Yağı	Dr.Bambi	Mersin Yağı	Cilde parlaklığı için
Acı Badem yağı	Fittopharma	Acı Badem yağı	Cildi gençlendirici
Kantaron Yağı	Nursima	Kantaron Yağı	Hücre yenileyici
Tarçın Yağı	NewwPluss	Tarçın Yağı	Kan dolaşımını
Hardal Yağı	DrPa'oulo	Hardal Yağı	Sindirim ve iştah
Çam terebentin Esansı	Dr.Bambi	Çam terebentin Esansı	Saç köklerini güçlendirici
Çemen Tohumun yağı	Dr. Bambi	Çemen Tohumun yağı	Demir ihtiyacını karşılayıcı

4.2. Tartışma

Çalışma alanımız olan Suruç ilçesindeki aktarlar ve kırsaldaki bazı mahallerde yapılan etnobotanik çalışma sonucunda 141 taksonun bitki kullanımları tespit edilmiştir. Bölgemize en yakın çalışma alanı Arat dağı olup 193 bitkininn kullanımı tespit edilmiştir (4.2).

Çizelge 4.2.Araştırmamızın diğer çalışmalarla karşılaştırılması

Karşılaştırılan parametreler	Çalışmamız (Yalçın, 2020)	Şanlıurfa'daki Eczanelerde ve Aktarlarda Fitoterapi Amaçlı Satılan Bitkiler (Ötnü&Akan, 2020)	Kahramanmaraş şehir merkezindeki aktarlarda bulunan tıbbi bitkiler (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)	Arat Dağı (Birecik) Etnobotanisi (Akan ve ark., 2008)	Şanlıurfa'daki Aktarlarda Zayıflamak Amacıyla Kullanılan Bitkilerin Fitoterapi Yönünden Araştırılması (Alkış, 2019)
Familya sayısı	58	70	-	49	23
Takson sayısı	141	143	178	193	40
Terkip sayısı	54	84	-	-	25
Kaynak kişi sayısı	50	61	17	-	20

İlçedeki aktarlar tarafından satılan önemli karışımlar arasında Çeldarman ve Azva terkipleridir. Çeldarman terkibi bebeklerin gazlarını gidermek içini Azva ise sancı kesici olarak sıkça satılmaktadır.

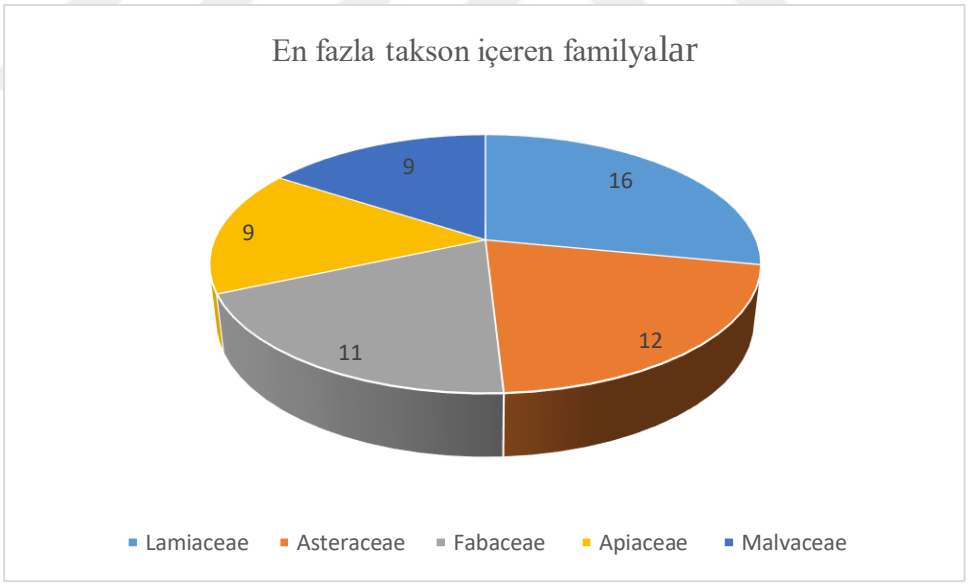
Suruç'daki baharatçılarda ve aktarlarda satılan tıbbi bitkiler baharat adı altında yasal olarak satılmaktadır. Ancak aktarlarda satılan bitkisel drogların raf ömürleri, kullanım amaçları gibi bilgiler uzmanlar tarafından kontrol edilmelidir. Aktarların gerekli eğitime tabi tutulmaları ve sürekli denetimlerin yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

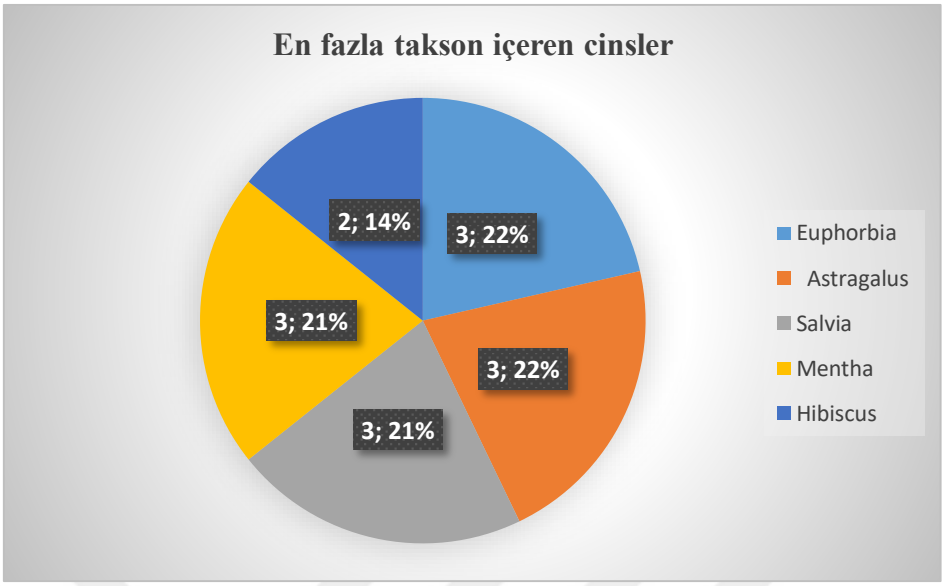
Bu çalışma Suruç (Şanlıurfa) aktarlarında ve bazı köylerinde etnobotanik çalışmada bitkisel ürünlerin kullanım amaçlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmada 5 aktar ve 5 köy ziyaret edilmiş olup, toplamda 50 kaynak kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda 58 familya ve 122 cinse ait 141 taksonun kullanımları tespit edilmiş ve 54 farklı karışımın muhteviyatı, üretici firmaları ve kullanım amaçları belirlenmiştir.

Yaptığımız çalışmada en fazla takson içeren büyük familyalar sırasıyla; Lamiaceae (16), Asteraceae (12), Fabaceae (11), Apiaceae (9) ve Malvaceae (9)'dır (Şekil 5.1).

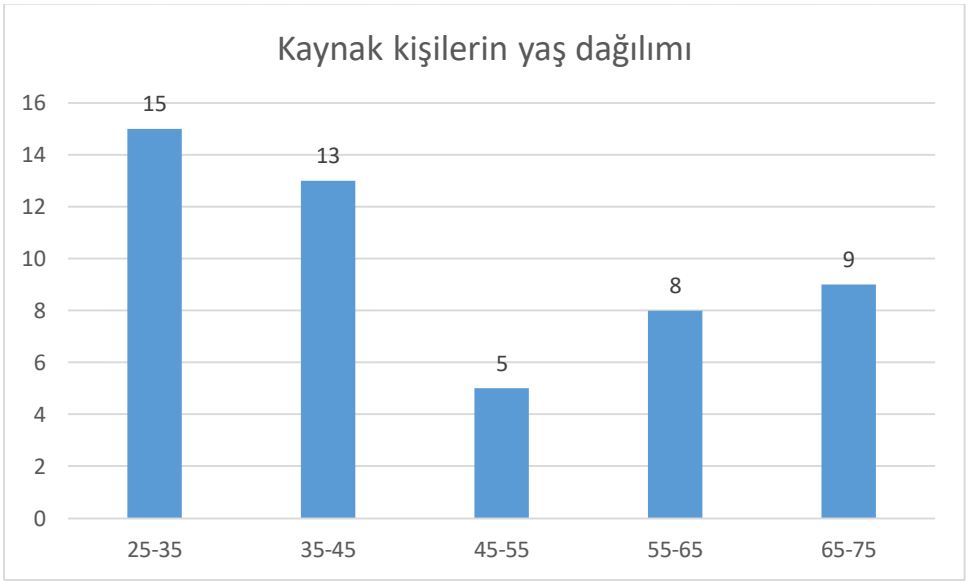
Şekil 5.1. En fazla takson içeren familyalar

En fazla cins takson içeren cinsler *Euphorbia* (3), *Astragalus* (3), *Salvia* (3), *Mentha* (3) ve *Hibiscus* (2)'dir (Şekil 5.2)

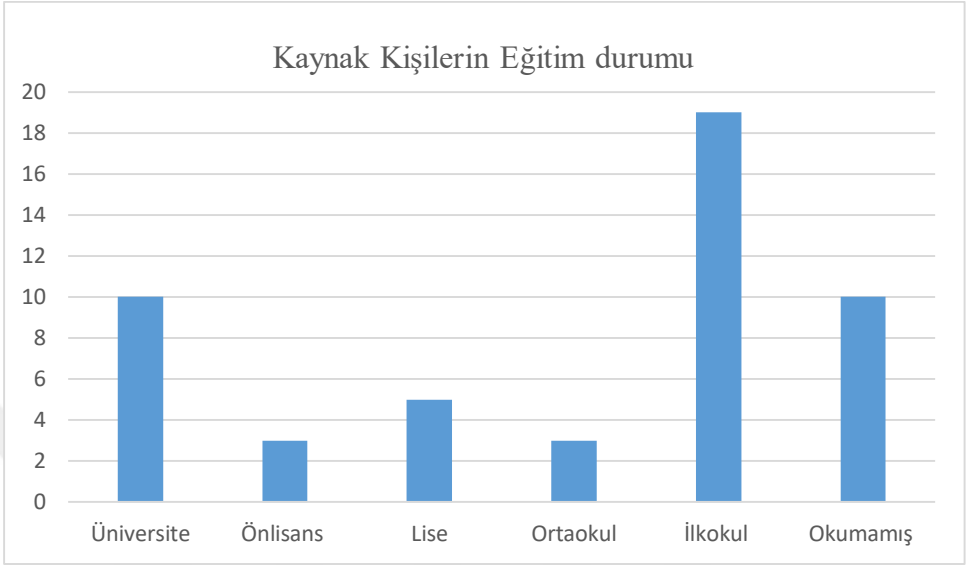
Şekil 5.2. En fazla takson içeren cinsler

Suruç'ta yaptığımız araştırmada 50 kaynak kişi ile görüşmeler yapılmış, 25-35 yaş aralığı %30 oranıyla temsil edilmiştir. Kaynak kişilerin yaş dağılım grafiği Şekil 5.3'te verilmiştir.

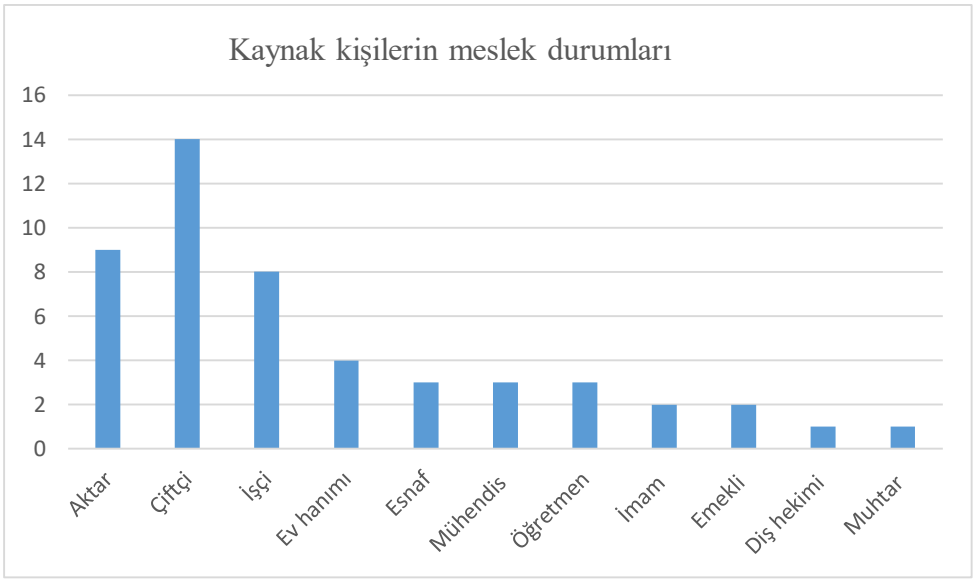
Şekil 5.3. Kaynak kişilerin yaş ortalamasını gösteren grafik

Görüşme yapılan 50 farklı kaynak kişinin eğitim durumlarına baktığımızda %38 oranıyla ilkokul mezunu oldukları görülmüştür. Kaynak kişilerin eğitim durumlarını gösteren bilgiler Şekil 5.4'te verilmiştir.

Şekil 5.4. Kaynak kişilerin eğitim durumları

Görüşme yapılan 50 farklı kaynak kişinin meslek durumlarına baktığımızda %28 oranıyla çiftçi oldukları görülmüştür. Bunu aktarlar, işçiler ve ev hanımları takip etmektedir (Şekil 5.5).

Şekil 5.5. Kaynak kişilerin meslek durumları

Etnobotanik çalışma için Aybastı, Bahçe, Yalınca, Ziyaret ve Zeyrek mahallerinde çalışma yapılmış olup, 41 kaynak kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Genelde ileri yaşlardaki kaynak kişilerde eğitim durumu düşük ancak bitki kullanım deneyimlerinin fazla olduğu gözlenmiştir. Özellikle Aybastı mahallesinde emekli öğretmen İbrahim halil Akkuş'un "ekodede" ünvanıyla meşhur olduğu, hatta "Doğa ve İnsan" isimli bir popüler dergi yayımladığı tespit edilmiştir.

Çalışma alanından tespit edilen bitkilerin bilimsel isimleri, kullanılan kısımları ve kullanım amaçlarını özetleyen bilgiler tablo 5.1'de verilmiştir.

Çizelge 5.1. Bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım amaçları

Bitkinin adı	**Kullanılan Kısmı**	**Kullanım amacı**
Sternbergia clusiana	Soğanı	Süs bitkisi
Rhus coriaria	Meyvesi, Yaprakları	Tıbbi, baharat
Ammi visnaga	Çiçek sapları	Kürdan, tıbbı
Coriandrum sativum	Tohum, Meyve	Tıbbi, baharat
Cumium cyminum	Tohum ve meyve	Tıbbi, baharat
Eryngium campastre	toprak üstü kısmı	Tıbbi
Eryngium creticum	Gövde	Gıda
Ferula orientalis	Kök kabukları	Tıbbı, Gıda
Foeniculum vulgare	Meyve ve tohum	Tıbbı, Gıda
Malabaila secacul	Gıda	Gıda
Pimpinella anisum	Meyveleri ve tohum	Tıbbı, Gıda
Cananga odorata	Bitkisel yağ	Tıbbı(Saç Bakımı)
Acorus calamus	Rizomları	Tıbbı, Gıda
Panax ginseng	Kökü	Tıbbı, Gıda
Ornithogalum narbonense	Gıda	Gıda
Achillea oligocephala	Toprak üstü kısmı	Tıbbı, Gıda
Carduus pycnocephalusL	Gıda	Gıda
Carthamus tinctorius	Çiçek kısımları ve pistilleri (dişicik borusu)	Gıda
Centaurea iberica	Gıda	Gıda
Echinops orientalis	Gıda	Gıda
Helichrysum orientale	Topraküstü kısımları	Tıbbı, Gıda
Matricaria chamomilla	Topraküstü kısımları	Tıbbı, Gıda
Onopordum carduchorum	Gıda	Gıda
Picnomon acarna	Tüm bitki	Yakacak ve hayvan yemi
Xanthium strumarium	Tüm bitki	Zararlı Yabancı ot
Cocos nucifera	Bitkisel yağı	Saç ve cilt bakımı için
Ilex paraguariensis	Yaprakları	Zayıflama
Bongardia chrysogonum	Yumrusu	Tedavi
Alkanna orientalis	Çiçek	Gıda
Alkann atinctoria	Kökleri	Tıbbı, Gıda
Anchusa azurea	Gövde, Yaprak	Gıda
Alyssum strictum	Tüm bitki	Gıda
Capsella bursa-pastoris	Toprak üstü kısmı	Tıbbı, Gıda
Lepidium draba	Toprak üstü kısmı	Gıda
Microthlaspi perfoliatum	Toprak üstü kısmı	Gıda
Syzygium aromaticum	Tomurcuk, toz	
Cucurbita pepo	Meyve	Gıda
Ecballium elaterium	Meyve	Tıbbi
Momordica charantia	Meyve	Toprak üstü kısmı

Juniperus communis	Meyve, aromatik yağ,	tıbbı
Celtis australis	Meyve	Gıda
Capparis sicula	Meyve	Tıbbi
Scabiosa rotata	Tüm bitki	dış avlu temizliğinde
Chenopodium vulvaria	Tüm bitki	Tıbbi
Convolvulus arvensis	Tüm bitki	Yem
Convolvulus betonicifolius	Tüm bitki	Ortamın serin tutulması
Equisetum arvense	Toprak üstü kısmı	Tıbbı, Gıda
Euphorbia cheiradenia	Tüm bitki	Tatlandırıcı
Euphorbia falcata	Tüm bitki	Tatlandırıcı
Euphorbia macroclada	Tüm bitki	Tıbbi
Erica vulgaris	Yaprakları, çiçekleri	Tıbbı, Bitki çayı
Vaccinum myrtillus	Meyve	Tıbbı, Bitki çayı
Arachis hypogaea	Bitkisel yağ	Tıbbı
Astragalus aleppicus	Meyve	Gıda
Astragalus russelii	Tüm bitki	Yapı malzemesi
Astragalus hamosus	Tüm bitki	TıbbiveYem
Ceratonia siliqua	Kuru meyveler	Tıbbı
Glycyrrhiza glabra	Kökleri	Tıbbı, Bitki çayı
Hippocrepis unisiliquosa	Tüm bitki	Hayvan yemi olarak kullanılır
Trigonella foenum-graecumL		Tıbbı, Bitki çayı
Pisum sativum	Tohum	Gıda
Senna alexandrina	yaprak	Tıbbı, Bitki çayı
Quercus brantii	Gövde, Meyve	Kürek sapları yapılmaktadır
Aesculus hippocastanum	Meyvesi	Tıbbı
Hypericum perforatum	Toprak üstü kısımları	Tıbbı
Juglans regia	Meyve, meyve kabukları ve yaprakları	Tıbbı, Bitki çayı
Clinopodium congestum	Tüm bitki	Tıbbi
Lavandula angustifolia	çiçekli gövde	Tıbbı, Bitki çayı
Lavandula stoechas	Çiçekleri	Tıbbı, Bitki çayı
Melissa officinalis	Taze yaprak, kurutulmuş yaprak, aromatik yağ	Tıbbı, Bitki çayı
Mentha longifolia	Tüm bitki	Gıda
Mentha piperita	Toprak üstü kısımları	Tıbbı, Bitki çayı
Phlomis kurdica	Tüm bitki	Gıda
Rosmarinus officinalis	Yaprakları, Bitkisel yağı	Tıbbı, Bitki çayı
Salvia fruticosa	Toprak üstü kısımları, özellikle yaprakları	Tıbbı, Bitki çayı
Teucrium polium	Tüm bitki	Tıbbi
Salvia multicaulis	Toprak üstü kısımları	Koku
Salvia hispanica	Tohumu	Zayıflamak
Laurus nobilis	Yaprak ve meyveleri	Tıbbı, Bitki çayı
Cinnamomum zeylanicum	Kabuk	Tıbbı, Bitki çayı
Thymus fallax	Toprak üstü kısımları	Tıbbı ve baharat olarak
Thymbra spicata	Toprak üstü kısımları	Tıbbı, Bitki çayı
Teucrium pruinosum	Tüm bitki	Tıbbi
Persea americana	Meyveleri, yaprakları	Tıbbı, Bitki çayı
Allium sativum	Meyvesi	Tıbbı ve Saç bakımı için
Viscum album	Meyveleri	Tıbbı
Punicagranat	Bitkisel yağı, meyvesi, çekirdeği, kurutulmuş meyve kabukları	Tıbbı, Gıda
Abelmoschus esculentus	Meyve	Tıbbi
Althaea officinalis	Çiçek ve yaprakları	Tıbbı
Gossypium hirsutum	Tüm bitki	Yakacak
Hibiscus esculentu	Tohumları	Tıbbı, Gıda
Hibiscus sabdariffa	yaprak	Tıbbı
Malva parviflora	Tüm bitki	Tıbbı

Malva sylvestris	Kurutulmuş toprak üstü kısımları	Tıbbı, Gıda
Theobroma cacao	Bitkisel yağ	Tıbbı
Tilia platyphyllos	Yaprak, Çiçek	Tıbbı, Bitkisel Çay
Piper nigrum	Meyveleri, kabukları	Tıbbı
Platanus orientalis	Yaprakları, kabukları	Saç bakımı ve Bitkisel çay
Pinus brutia	Bitkisel yağ	Saç bakımı için
Sesamum indicum	Tohumları	Tıbbı, Bitkisel Çay
Papaver somniferum	Yaprak, tohum	Tıbbı, Bitkisel Çay
Papaver dubium	Tüm bitki	Gıda
Fumaria officinalis	Toprak üstü kısımları	Tıbbı, Bitkisel Çay
Epilobium angustifolium	Yaprakları	Tıbbı
Olea europaea	Yaprakları	Tıbbı, Bitkisel Çay
Morus nigra	Meyve	Tıbbı
Frangula alnus	Kuru meyve	Zayıflama
Nigella sativa	Tohumları, sabit yağ	Saç bakımı ve Baharat için
Adonisa estivalis	Tüm bitki	Hayvan yemi
Alchemilla vulgaris	Toprak üstü kısımlar	Tıbbı, Bitkisel Çay
Amygdalus communis	Meyve	Gıda
Rosa canina	Meyvesi	Tıbbı, Bitkisel Çay
Prunus dulcis	Bitkisel yağ	Saç bakımı için
Crataegus monogyna	Çiçek, meyve ve yaprak	Tıbbı, Bitkisel Çay
Cerasus mahaleb	meyveleri	Tıbbı, Bitkisel Çay
Amygdalus orientalis	Tohum	Tıbbi
Polygonum cognatum	Tüm bitki	Gıda
Phragmites australis	Bitki üstü kısmı	Gölgelik ve evin çatısında kullanılır
Triticum aestivum	Tüm bitki	Yakacak
Zea mays	Püskülü	Tıbbı, Bitkisel Çay
Portulaca oleracea	Toprak üstü kısım	Tıbbı, Bitkisel Çay
Rosa sp.	Petalleri	Tıbbı, süs bitkisi
Galium tricornutum	Tüm bitki	Oyun
Camellia sinensis	Yaprak	Tıbbı, Bitkisel Çay
Urtica dioica	Tohumları, kuru yaprakları	Tıbbı, Bitkisel Çay
Zingiber officinale	Aromatik yağ, toprakaltı gövdesi	Tıbbı, Bitkisel Çay
Elettaria cardamomun	Meyve	Tıbbı
Curcuma longa	Kök	*Tıbbı*
Alpinia officinarum	Rizom	Tıbbı, Bitkisel Çay
Vitis vinifera	Toprak üstü kısım	Tıbbı, Bitkisel Çay
Vitex agnus-castus	Toprak üstü kısım	Tıbbı
Valeriana officinalis	Ezilmiş kökleri	Tıbbı, Bitkisel Çay
Peganum harmala	Tohumları	Tıbbı ve Nazarlık

Araştırma yapılan mahallelerde gıda amaçlı en çok kullanılan bitkiler arasında *Eryngium creticum, Ornithogalum narbonense, Achillea oligocephala, Matricaria chamomilla, Malva sylvestris Cucurbita pepo'dır.*

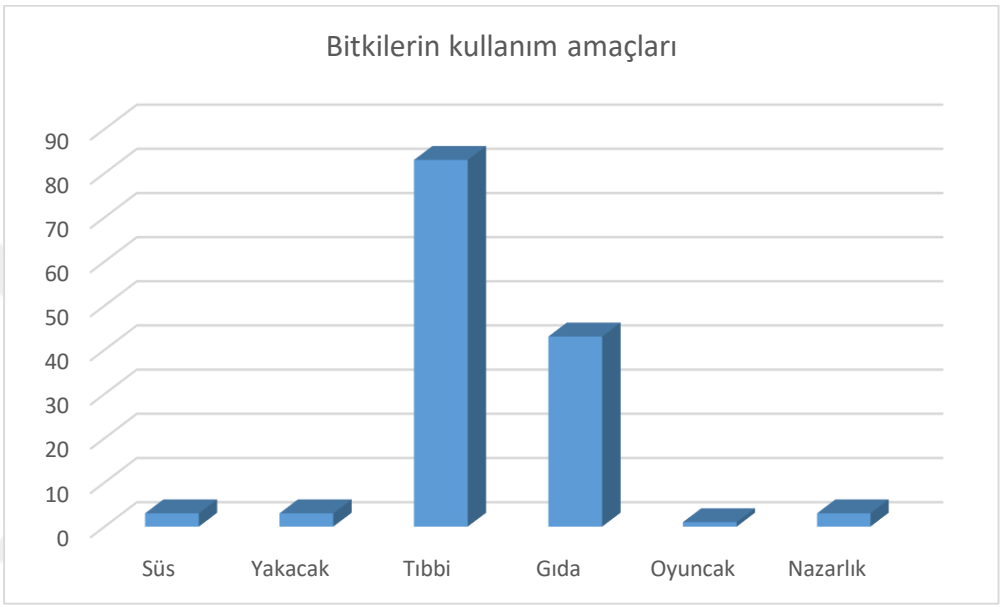
Tedavi amaçlı kullanılan bitkiler *Bongardia chrysogonum, Ecballium elaterium, Euphorbia macroclada, Clinopodium congestum* ve *Teucrium polium'*dur.

Süs amaçlı kullanılan bitkiler arasında *Stern bergia clusiana* ve Rosa tüleridir.

Nazarlık amaçlı kullanılan *Peganum harmala*'dır.

Yakacak olarak kullanılan bitkiler arasında *Picnomon acarna, Gossypium hirsutum* ve *Triticum aestivum*'dır.

Bitkilerin kullanım amaçlarını gösteren durum analizi Şekil 5.6'da verilmiştir.

Şekil 5.6. Bitkilerin kullanım amaçlarını gösteren grafik

5.2. Öneriler

a) Aktar dükkânlarında böcek öldürücü, tarım ilaçları vb ilaçların satıldığı tarafımızdan tespit edilmiş, gerekli merciler tarafından denetimlerin yapılması önerilmektedir.

b) Aktar dükkanlarının bir kısmının yeterince hijyen olmadığı, drogların uygunsuz bir tarzda depolandığı tarafımızdan gözlenmiş olup, gerekli yasal kontrollerin yapılması önerilmektedir.

c) Sağlık Bakanlığının aktarlarla ilgili yasal düzenlemeyi hayata geçirmesi önerilmektedir.

d) Alaylı ve deneyimli olarak yetişmiş olan bazı aktarların güncel eğitimlere veya bilimsel seminerlere dâhil edilmesi önerilmektedir.

e) Aktarların sattıkları birçok terkiplerin üzerinde herhangi bir bilgiye yer verilmemekte ve meslek sırrı olarak gizlenmektedir. Aktarların patent ve buna benzer tescil işlemlerine başvurmaları gerekmekte veya sağlık bakanlığının izni dâhilinde bu terkiplerin piyasaya sürülmesi gerekmektedir.

f) Şanlıurfa'nın taşra ilçeleri ve il geneli hakkında detaylı bir fitoterapi araştırması yapılmasına da ihtiyaç vardır.

g) Aktarlarda satılan tıbbi bitkilerin kavanozlarında veya çuvallarında bitki isimlerine veya etiketlerine de yer verilmelidir.

h) Aktar ve Eczacıların fitoterapi veya tamamlayıcı tıp kmonusunda yeterince yasal mevzuata hâkim olmaları gerekmektedir.

ı) Kamuoyunun fitoterapi hakkında yeterince bilgilenmesi için zaman zaman seminerlerin uzmanlar tarafından verilmesi gerekmektedir.

i) Aktarlarda satılan bitkiler bir kontrolden geçerek satılmalıdır.

j) Aktarlara bitilerin kullanım alanları, kullanım yöntemleri, kullanılan kısımları ile ilaç etkileşimleri ve yan etkiler konusunda seminer ve eğitimler düzenlenmesi yanlış kullanımlardan kaynaklanan olumsuz sonuçlar önemli derecede azaltılabilecektir.

k) Bitkilerin türlerinin bilinmeden satışının yapılması, aynı adla farklı aktarlarda farklı türlerin satılıyor olması da benzer bir risk unsuru oluşturmaktadır. Bitki toplama konusunda ehil isimlerin bu alanda çalışmalarının sağlanması hem istihdam sağlanması hem de konunun çözümü anlamında olumlu bir adım olacaktır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: : Serhan yalçın

EĞİTİM

Derece	**Adı, İlçe, İl,**	**Bitirme Yılı**
Lise	: Fırat Koleji/ Şanlıurfa	2007
Üniversite	: Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkiler Bölümü	2015
Yüksek Lisans	: Harran Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Haliliye \ Şanlıurfa	2020

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, M. A., BATI, E. ve DEMİRKOL, G., 2012. Bitkisel tedavi, halk hekimliği ve Aktarlar. Tıbbı ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı, 458-461.

ADIGÜZEL, F. ve KIZILASLAN, N., 2016. İstanbul İlinde Tıbbi, Aromatik Ve Baharat Bitkileri Satışı Yapan Aktarların Yapısal Özellikleri ve Mevzuat Hakkındaki Görüşleri. Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi, 31(1): 40-59.

AKAN, H., KORKUT, M. M. ve BALOS, M. M. 2008. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma, Fırat Üniv. Fen ve Müh. Bil. Dergisi, 20 (1): 67-81.

AKAN, H., ASLAN, M. ve EKER, İ., 2004. CapparisL. (Kapari) Cinsinin GAP Bölgesindeki İşlenmesi, İhracatı ve Son Populasyon Durumu, Ot Sist Bot. Dergisi, 11 (1):105-118.

AKAN, H., ASLAN, M. ve BALOS, M. M., 2005. Sanlıurfa Semt Pazarlarında Satılan Dogal Bitkilerin Etnobotanigi, Ot Sistematik Botanik Dergisi, 12 (2):43-58. 2005.

AKAN, H., 2013. An EthnobotanicalInvestigation on The Baskets of Mardin, South East Anatolia.AdyütayamCilt 1, Sayı 1: 21-30.

AKAN, H. ve ASLAN, M., 2005. A Folkloric and Ethnobotanical Research on SanlıurfaIsot, IVth International Congress of Ethnobotany ICEB 2005. İstanbul, p.15, C.

AKAN, H., AYDOĞDU, M., KORKUT, M. M. ve BALOS, M. M., 2013. An ethnobotanicalresearch of the Kalecik mountainarea (Şanlıurfa, South-East Anatolia). Biological Diversity andConservation, 6, 84-90.

AKAN, H. ve Balos, M., 2008. GAP Bölgesi'nden toplanan meyan kökü (Glycrrhizaglabra L.) taksonunun ihracat durumu, etnobotanik özellikleri ve tıbbi önemi. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20(2): 233-241.

AKAN, H.,KORKUT, M. M. veBALOS, M. M., 2008. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma, Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20 (1): 67-81).

AKAN, H., BALOS, M. M. ve ASLAN, M., 2013. An ethnobotanicalresearch on handmademusicalinstruments in Şanlıurfa, South East Anatolia, Turkey. Biological Diversity andConservation, 6/1: 93-100.

AKAN, H., BALOS, M. M. ve TEL AZ., 2013. Birecik (Şanlıurfa) yöresindeki bazı baklagil bitkilerin etnobotanik özellikleri. Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi, 1 (1): 32-40.

AKAN, H., ve AYAZ, H., 2016. Gölpınar (Şanlıurfa-Türkiye) mesire yeri florası ve etrafındaki köylerinetnobotaniközellikleri. Bağbahçe Bilim Dergisi, 2(3).

AKAN, H. ve BAKIR, Y., 2015. Kâhta (Adıyaman) merkezi ve narince köyü'nünetnobotanik açıdan araştırılması. BEÜ Fen Bilimleri Dergisi, 4(2), 219-248.

AKAN H &AYAZ H., 2016. Gölpınar Şanlıurfa-Türkiye mesire yeri florası ve etrafındaki köylerin etnobotanik özellikleri. Bağbahçe Bilim Dergisi, *2*(3), 19-56.

AKMAN, Y., 2011. İklim ve Biyoiklim, Ankara: Palme Yayınları.
ALPINAR, K. ve YAZICIOĞLU, E., 2019. Türkiye Etnobotanik Bibliyografyası 1928-2018, Erol ofset matbaacılık, Samsun.
ALTAN, S., 2008. Aktarlar: şifalı bitkilerin kullanımı ve etik sorunlar. Turkiye Klinikleri Journal of MedicalSciences, 28(6), 209-212.
ALTAY, V. ve KARAHAN, F., 2012. Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, 3(2), 13-28.
ALTAY, V., KARAHAN, F., SARCAN, Y. B., İLÇİM, A. ve FEN, M. K. Ü., 2015. An ethnobotanicalresearch on wildplantssold in Kırıkhan district (Hatay/Turkey) herbalistsandlocalmarkets. Biological Diversity andConservation, 8(2), 81-91.
Anonim., 2010. İl Çevre Durum Raporu. Şanlıurfa Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Şanlıurfa.
ASLAN, MUSTAFA., 2013. "Plants Used for MedicalPurposes in Şanlıurfa (Türkiye)." Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi 16.4: 28-35.
AYANOĞLU, F., MERT, A. ve KAYA, D. A., 1999. Hatay yöresinde halk arasindakullanilanbazi önemli tibbi ve kokulu bitkilerin tespiti ve toplanmasi. DERGİSİ, 101.
AYDOĞDU, M. and AKAN, H., 2005. The flora of Kalecik mountain (Şanlıurfa, Turkey). TurkishJournal of Botany, 29: 155-174.
BALOS, M. M. ve AKAN, H., 2007. Zeytinbahçe-Akarçay (Birecik, Şanlıurfa) arasında kalan bölgenin etnobotanik özellikleri, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi, 29: 170.
BAŞARAN, A. A., 2012, Ülkemizdeki Bitkisel İlaçlar ve Ürünlerde Yasal Durum, MİSED, Sayı : 27-28, s: 22-26.
BAŞER, K. H. C., HONDA, G. ve MİKİ, W., 1986. Türkiye'de Aktarlar ve Bitkisel Droglar, İslam Kültürü Araştırmaları Serisi No:2.
BAYRAMOĞLU, M. M. ve TOKSOY, D., 2009. Aktarlar ve Tıbbi Bitki Ticareti Üzerine Bir Araştırma (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği), Orman Mühendisliği Dergisi, 4-5-6, 34-39.
BAYTOP, T., 1984. Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi, İstanbul Üniv. Yay. No. 3637, Eczacılık Fakültesi, No.40, İstanbul, 240-376.
BAYTOP, T., 1963. Türkiye'nin Tıbbi ve Zehirli Bitkileri. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 499s.
BAYTOP, T., 1997. Türkçe Bitki Adları Sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 578s.
BULUT, G., KORKMAZ, A. and TUZLACI, E., 2017. The EthnobotanicalNotesfromNizip (Gaziantep-Turkey). İstanbul Journal of Pharmacy, 47(2): 57-62.
ÇİNİ, M., 1983. Urfa'ya özgü ilaçlar, Harran Dergisi, 19: 6-7, Şanlıurfa.
ÇÖMLEKÇİOĞLU, N. ve KARAMAN, Ş., 2008. Kahramanmaraş Şehir Merkezindeki Aktar'larda Bulunan Tıbbi Bitkiler. Ksü Fen Ve Mühendislik Dergisi, 11(1).
ÇUBUKÇU, B., 2002. Et Al. "Fitoterapi." İÜ Eczacılık Fakültesi Yayın 79.
DAĞLI, M., 2015. Şanlıurfa Merkez ve Bağlı Köylerde Etnobotanik Bir Araştırma. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 90s.

DAVİS, P. H., 1965-1985.Flora of Turkey and the East Aegean Island, Edinburgh Univ. Press., vol. 1-9, Edinburgh.

DAVİS P. H., MILLI R. R. and KIT, T., 1988.Astragalus L. In: Flora of Turkey and the EastAegean Island, 10 (Suppl. I). Edinburgh: Edinburgh Univ. Press, 166-169.

DENİZ, L., SERTESER, A. and KARGIOĞLU, M., 2010. Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 10(1), 57-72.

ERSİN, F. ve AKSOY, Ş., 2004. "Şanlıurfa'da Bir Halk Hekimi 'Attar İsa'." Türkiye Klinikleri Journal of MedicalEthics-LawandHistory 12.2 87-91.

kırıcı, T., 2012. Bitkisel İlaçlar ve Gıda Takviyeleri İle İlgili Genel Yaklaşım ve Sorunlar. Mised 2012; 27-28: 9-19.

DEMİREZ, M., NİLUFER, O. ve ERGUN, F., 2014. "Ankara Aktarlarında Nane Adıyla Satılan Örnekler Üzerinde Çalışmalar." Spatula*DD* 4.4 (): 223-231.

VOLKAN, G. ve DİNLER, B. S., 2016. Kumru (Ordu) yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. *SDÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, *11*(1), 146-156.

FAYDAOĞLU, E. ve SÜRÜCÜOĞLU, M. S., 2011. Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. 11(1), 5267.

FURKAN, M. K., 2016. Adıyaman İlinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Adıyaman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman, 20s.

GELSE, A., 2012. Adıyaman ve çevresinin etnobotanik özellikleri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Van.

GÜNER, A., ASLAN, S., EKİM, T., VURAL, M. ve BABAÇ, M.T., 2012. Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmalar Derneği Yayını 1, İstanbul, 1290s.

GÜNER, A., ÖZHATAY, N., EKİM, T. ve Başer, K. H. C., 2000. Flora of Turkey and the East AegeanIslands, (supple. 2). Edinburgh Univ. Press, Edinburg.

GÜNER, A., EKİM, T., 2014. Resimli Türkiye Florası, cilt 1. NGBB Yayınları Flora Dizisi 2, Flora Araştırmaları Derneği ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları yayını, İstanbul.

GÜNER, A., KANDEMİR, A., MENEMEN, Y., YILDIRIM, H., ASLAN, S., EKŞİ, G., GÜNER, I. ve ÇİMEN, A. Ö., 2018. Resimli Türkiye Florası Cilt: 2, ANG vakfı, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi yayınları, İstanbul.

HEINRICH, M., BARNES, J., GIBBONS, S. ve WILLIAMSON, E.M., 2004. Fundementals of PharmacognosyandPhytotherapy, Churchill Livingstone, Edinburgh.

KAYIRAN, D. S. ve KIRICI, S., 2019. Adana Aktralarında Tedavi Amacıyla Satılan Bitkisel Droglar. KSÜ Tarım Ve Doğa Dergisi, 22(2): 183-192.

KENDİR, G. ve GÜVENÇ. A., 2010. Etnobotanik ve Türkiye'de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi Cilt 30/Sayı 1/ss. 49-80.

KOÇTÜRK, O. M., KALAFATÇILAR, Ö. A., ÖZBİLGİN, N. ve ATABAY, H., 2009. Türkiye'de Bitkisel İlaçlara Bakış. Ege Üni. Ziraat Fak. Derg., 46 (3): 209- 214. ISSN 1018-8851.

KORKMAZ, M. ve KARAKURT, E., 2014 Kelkit (Gümüşhane) Aktarlarında Satılan Tıbbi Bitkiler. Journal of Natural &AppliedSciences, 18(3).

KÖKÇÜ, B., ESEN, O. ve UYSAL, E., 2015. "Medicinal Plants Sold İn Çanakkale/Turkey City Center Herbalists." Biological Diversity andConservation 8.3: 80-91.

LEBLEBİCİ, S., BAHTİYAR, D. S. ve ÖZYURT, S. M., 2012. Kütahya AktarlarındaSatılan Bazı Tıbbi Bitkilerin Ağır Metal Miktarlarının İncelenmesi. Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 29(1): 1302-3055.

LEWIN, R., 2000. Modern Đnsanın Kökeni, TÜBĐTAK Popüler Bilim Kitapları, Çeviri: N.Özüaydın, 7. basım, TÜBĐTAK, Ankara.

MALYER, H., ÖZ AYDIN, S., TÜMEN, G. ve ER, S., 2004. Tekirdağ Ve Çevresindeki Aktarlarda Satılan Bazı Bitkiler ve Tıbbi Kullanım Özellikleri, Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Sayı:7.

ÖTNÜ H, AKAN H 2020. Şanlıurfa'daki Eczanelerde ve Aktarlarda Fitoterapi Amaçlı Satılan Bitkiler.

ÖZATA., 2009. Nimet. "Fitoterapi ve Aromaterapi." *Doğan Kitap, İstanbul* ().

ÖZBEK, H., 2005. Cinsel Ve Jinekolojik Sorunların Tedavisinde Bitkilerin Kullanımı. Van Tıp Dergisi: 12 (2):170-174.

ÖZEL, A., 1999. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Tıbbi ve Aromatik Bitkileri, GAP I. Tarım Kongresi, 26-28.

ÖZHATAY, E., 2017. İstanbul'un Avrupa Yakasındaki Eczane Ve Aktarlarında Zayıflatıcı Amaçlı Satılan Bitkisel Droglar. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul, 25.

POLAT, R., SELVİ, S., ÇAKILCIOĞLU, U. ve AÇAR, M., 2012. Investigations Of EthnobotanicalAspect Of Wild Plants Sold in Bingöl (Turkey) LocalMarkets. Biological Diversity andConservation. 5 (3), 155-161.

POLAT, R., ÇAKILCIOĞLU, U., ERTUĞ, F. ve SATİL, F., 2012. An evaluation of ethnobotanicalstudies in Eastern Anatolia. *Biological Diversity andConservation, 5*(2), 23-40.

SARAÇOĞLU, A. ve ERGÜN, B., 2006. Türkiye'de Satılan Bazı Bitkisel Zayıflama Çaylarının İçerikleri Ve Bu Çayların Kullanımına Bağlı Ortaya Çıkabilecek İstenmeyen Etkiler Türkiye Klinikleri J MedSci, 26:355-363

SARGIN, S. A., AKÇİÇEK, E. ve SELVİ, S., 2013. Türkiye'de Alaşehir (Manisa) yöre halkı tarafından kullanılan şifalı bitkilerin etnobotanik bir çalışması. EtnofarmakolojiDergisi , 150 (3), 860-874.

SARIŞEN, O. ve ÇALIŞKAN, D., 2005. "Fitoterapi: Bitkilerle Tedaviye Dikkat", Sted,14(8): 182-87.

SASKARA, C., HÜRKUL, M. M. ve GÜVENÇ, A., 2010. MorphologıcalandAnatomıcalStudıes On MelissaOfficinalisL.(Balm, Melissa) WhichSoldInHerbalists. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi, 39(2), 123-143.

SELVİ, S., DAĞDELEN, A. ve KARA, S., 2013. Kazdağlarından (Balıkesir-Edremit) Toplanan ve Çay Olarak Tüketilen Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 10*(2), 26-33

SICAK, Y., ÇOLAK, Ö. F., İLHAN, V., SEVİNDİK, E. ve ALKAN, N., 2013. Köyceğiz yöresinde halk arasında yaygın olarak kullanılan bazı tıbbi ve

aromatik bitkiler. Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi (Journal of Anatolian Natural Sciences), 4(2), 70-77.

SOLMAZ, E. ve PINAR, A. E., 2009. Bitkilerle Tedavilerin Yan Etkileri. Türk Hijyen Ve Deneysel Biyoloji Dergisi 2009, 66 (3): 133-141.

ŞAHİNALP, MS, 2019. Fonksiyonları ve Arazi Kullanım Problemleri Açısından Suruç Şehri. Journal of International SocialResearch 12(68):461-478

TULUKCU, E. ve SAĞDIÇ, O., 2011. Konya'da aktarlarda satılan tıbbi bitkiler ve kullanılan kısımları. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, *27*(4), 304-308.

UZUN, B. M., AYKAÇ, G. ve ÖZÇELİK, G., 2014. Bitkisel Ürünlerin Yanlış Kullanımı Ve Zararları. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi Ve Folklorik Tıp Dergisi, 4(3):1-5.

YAPICI, İ. Ü., HOŞGÖREN, H., ve SAYA, Ö., 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. Dicle UniversityJournal of Ziya GokalpEducationFaculty, 12.

YILDIRIMLI, Ş., 2004. Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği. Kebikeç-İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi, 17: 175-193.

YÜCECAN, S., 1988. Kanser hastalığında tedavi amacıyla kullanılan yöresel bitkiler, Beslenme ve Diyet Dergisi, 17: 111-120.

ZOHARY, M., 1973.GeobotanicalFoundations of The Middle East. Vol. 1- 2, Stutgart: GustavFischerVerlag.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.saglik.tr.net/genel saglik bitkilerle tedavi.shtml, (erişim tarihi 21.03.2019).

http://www.ttb.org.tr/STED/sted0805/titoterapi.pdf, (erişim tarihi 10.03.2019).

https://getatportal.saglik.gov.tr/ (erişim tarihi 10.03.2019).

EKLER

EK 1. Suruç aktarları ve etnobotanik saha araştırmasından fotoğraflar

Şekil 1. Nurs Lokman Hekim Şifalı Bitkiler Merkezi

Şekil 2. Rehber Şifalı Bitkiler Baharat Merkezi

Şekil 3. Baharatçı Mehemede Zeynebe Bitkiler Merkezi

Şekil 4. Şifa Bitkisel Sağlıklı Yaşam Merkezi

Şekil 5. Baharatçı Aktar Mehmet

Şekil 6. Nurs Lokman Hekim Şifalı Bitkiler Merkezinden genel görüntüler

Şekil 7. Nurs Lokman Hekim Şifalı Bitkiler Merkezinden genel görüntüler

Şekil 8. Aktarlarda saha çalışmasından genel görüntü

Şekil 9. Aybastı mahallesinde kaynak kişilerle görüşme

Şekil 10. Bahçe mahallesinde kaynak kişilerle görüşme

Şekil 12. Etnobotanik araştırması yapılan Yalınca mahallesi genel görüntüsü

Şekil 11. Zeyrek mahallesinde kaynak kişilerle görüşme

Ek 2: **Suruç aktarlarında satılan tıbbi bitkiler**

Şekil 1. Kuru nane ve Tehlik otu

Şekil 3. Altın otu ve Oğul otu

Şekil 2. Senemeki yaprağı ve Kekik otu

Şekil 4. Yulaf ve Hindistan cevizi

Şekil 5. Safran ve Sumak

Şekil 6. Sarımsak ve Artoğa

Şekil 7. Haşhaş ve Kori Şekil 8. Çoban çantası ve Gornik Şekil 9. Çörek ve Hayıt tohumu

Şekil 10.Çam sakızı ve Papatya Şekil 11.Hindistan cevizi ve Çemen otu Şekil 12. Çekem ve Çam sakızı

Şekil 13. Kezbere ve Hazan beyli Şekil 14. Tarçın ve Ihlamur
Şekil 15. Karabiberi ve Ada çayı

Şekil 16. Keten tohum ve Nar kabuk

Şekil 17. Limon tuzu ve Üzüm çekirdeği

Şekil 18. Alıç yaprağı ve çörek

Şekil 19. Kimyon ve Biberiye

Şekil 20. Kimyon ve Behtof

Şekil 21.Keçi boynuzu ve Kaya tuzu

Şekil 22. Havlucan ve Sımak

Şekil 23. Kahve ve Üzelik

Şekil 24. Isırgan ve Gül

Şekil 25. Ardıç veMeryem ana

Şekil 26.Anason ve Kara biberi

Şekil 27. Behtof ve Karanfil

Şekil 28. Kiraz sapı ve Havlucan

Şekil 29. Drankoz ve Çakşır

Şekil 30. Kereviz ve Yeni Bahar

Şekil 31. Funda ve Kil

Şekil32. Nar Kabuğu ve Ceviz kabuğu

Şekil 33. Avakado yaprağı ve Nar çiceği

Şekil 34. Aktarlarda Bitki Çayları Reyonu

Şekil 35. Aktarlarda Bitki Çayları Reyonu

Şekil 36. Aktarlarda Bitkisel Yağlar Reyonu

Şekil 37.Aktarlarda Bitkisel Yağlar Reyonu

Şekil 38. Aktarlarda Bitkisel Yağlar Reyonu

Şekil 39. Aktarlarda Satılan Bitkisel Çaylar Reyonu

Şekil 40. Aktarlarda Satılan Bitkisel Karışım Macunları

Şekil 41. Aktarlarda satılan Bitkisel Karışım Macunlar ve Pekmezler

Şekil 42. Aktarlarda satılan Bitkisel Karışım Macunlar ve Pekmezler

Şekil 43. Aktarlarda Satılan Bitkisel Çaylar Reyonu

Şekil 44.Aktarlarda Satılan Bitkisel Karışım Macunları

Şekil 45. Aktarlarda Satılan Bitkisel Karışım Macunları

Şekil 46. Aktarlarda Satılan Bitkisel Karışım Çaylar

Şekil 47. Aktarlarda Satılan Bitkisel Karışım Macunları

Şekil 48. Aktarlarda Satılan Bitkisel Karışım Macunları

Şekil 49. Aktarlarda Satılan Bitkisel Karışım Pekmezler

Şekil 50. Aktarlarda Satılan Bitkisel Çaylar ve Pekmez Reyonu